

Osobna imena krštenih u Župi svetoga Nikole u Pleternici 80-ih godina 19. stoljeća

Uremović, Ena

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:571870>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-01**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za kroatistiku
Katedra za dijalektologiju i povijest hrvatskoga jezika

**OSOBNNA IMENA KRŠTENIH U ŽUPI SVETOGA NIKOLE U
PLETERNICI 80-IH GODINA 19. STOLJEĆA**

DIPLOMSKI RAD

8 ECTS-a

Ena Uremović

Zagreb, 2023.

Mentorica
prof. dr. sc. Anđela Frančić

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Područje istraživanja	2
2.1. Pleternica – povijesno-geografske značajke.....	2
2.2. Društveno-politički kontekst u 19. stoljeću.....	2
2.3. Župa svetoga Nikole.....	4
3. Matične knjige.....	4
3.1. Matična knjiga Župe svetoga Nikole u Pleternici	6
4. Antroponimijska formula	7
5. Metodologija istraživanja.....	8
6. Analiza osobnih imena krštenika	9
6.1. Analiza osobnih imena prema čestotnosti	10
6.1.1. Ženska osobna imena prema čestotnosti.....	10
6.1.2. Muška osobna imena prema čestotnosti	12
6.2. Analiza osobnih imena prema tvorbenoj strukturi	15
6.2.1. Ženska osobna imena prema tvorbenoj strukturi.....	15
6.2.2 Muška osobna imena prema tvorbenoj strukturi.....	16
6.3. Analiza osobnih imena prema broju sastavnica	18
6.3.1. Jednostruka osobna imena.....	18
6.3.2. Višestruka osobna imena.....	18
6.3.2.1 Višestruka ženska osobna imena.....	19
6.3.2.2. Višestruka muška osobna imena.....	20
6.3.2.3. Povezanost društvenoga staleža roditelja s nadijevanjem višestrukoga osobnog imena.....	22
6.4. Analiza osobnih imena prema jezičnom podrijetlu	23
6.4.1. Ženska osobna imena prema jezičnom podrijetlu.....	24
6.4.2. Muška osobna imena prema jezičnom podrijetlu	25
6.5. Kriteriji izbora osobnog imena	25
6.5.1. Kalendarsko načelo.....	26
6.5.2. Imenovanje prema kumovima.....	30
6.5.3. Nasljeđivanje osobnoga imena	34
6.6. Osobna imena blizanaca	36
6.7. Osobna imena nezakonite djece	36
6.8. Jezične značajke zapisa osobnih imena	39
7. Rezultati istraživanja – sumarno	40

8. Umjesto zaključka	41
Izvori	42
Literatura	42
Sažetak	44
Summary	45

1. Uvod

U diplomskome radu istražiti će se i analizirati osobna imena krštenih prikupljena iščitavanjem digitaliziranoga oblika Matične knjige Župe svetoga Nikole u Pleternici dostupnoga na portalu *FamilySearch*. Analiza će se temeljiti na korpusu od 598 osobnih imena krštenika u razdoblju od 1883. do 1887. godine. Cilj je rada prikazati značajke osobnoimenskoga sustava pleterničkoga kraja 80-ih godina 19. stoljeća. Središnji dio rada činit će onomastička raščlamba koja obuhvaća: analizu muških i ženskih osobnih imena prema čestotnosti, analizu osobnih imena prema broju sastavnica, tvorbenu analizu te analizu s obzirom na jezično podrijetlo. Osim toga, posebna će se poglavlja posvetiti kriteriju izbora osobnoga imena (kalendarsko načelo, nasljeđivanje, imenovanje prema kumovima) te osobnim imenima nezakonite djece i blizanaca. Onomastička će se raščlamba upotpuniti osvrtom na jezične karakteristike analiziranih osobnih imena.

U svako su osobno ime upisani povijesni, geografski i kulturni tragovi. Svako je osobno ime odraz okolnosti u kojima je nastalo, stoga se u istraživanju i analizi osobnih imena važnim izvorom smatraju matične knjige. Matične knjige, osim osobnih imena, sadržavaju mnoštvo drugih podataka (rođenje, krštenje, vjenčanje, smrt, vjeroispovijest, društveni stalež) relevantnih za potpuniji prikaz antroponimije određenoga područja u određenome povijesnom razdoblju.

Budući da prikupljena osobna imena i podaci o njima pripadaju Matičnoj knjizi Župe svetoga Nikole u Pleternici, važno je najprije kratko se osvrnuti na povijest Župe te prikazati povijesno-geografske značajke pleterničkoga kraja i društveno-politički kontekst analiziranoga razdoblja.

2. Područje istraživanja

2.1. Pleternica – povijesno-geografske značajke

Prema predaji, ojkonom *Pleternica* nastao je od imenice *pleter* koja označava isprepletenu ogradu od pruća ili šiblja kojom su nekadašnji stanovnici ograđivali dvorišta.¹ Ime Pleternica prvi se puta spominje 1270. godine u župnoj spomenici (Sviben 2022: 17). Pleternica danas ima status grada. Nalazi se u Požeško-slavonskoj županiji, na takozvanim vratima Požeške doline. Okružena je s pet gora: Papukom, Psunjem, Diljem, Krndijom i Požeškom gorom, a u njoj se sastaju tri riječna toka – Orljava, Londža i Vrbova. Gospodarski i prometni razvoj grada Pleternice uvjetovao je njezin pogodan geografski položaj. Pogodan reljef i blizina voda (rijeka i potoka) utjecala je na razvoj i uspjeh mnogih djelatnosti kao što su poljoprivreda (ratarstvo, vinogradarstvo, voćarstvo; stočarstvo), šumarstvo i dr. Kada je riječ o uvjetima prometnoga razvoja, važno je istaknuti da se Pleternica nalazi na križanju pet županijskih cesta, stoga je njezin prometni položaj najbolji među svim naseljima u Požeštini te je zbog njega „odvjkada bila važno prometno i trgovačko-obrtničko središte istočnoga dijela Požeške kotline“ (Pavličević 2009: 19).

2.2. Društveno-politički kontekst u 19. stoljeću

Početak 19. stoljeća Pleternica je, kao i čitava Slavonija, bila dijelom Habsburške Monarhije. Različiti politički događaji i pokreti oblikovali su razvoj naselja tijekom 19. stoljeća. Bilo je to doba kad su seljaci živjeli u manjim zajednicama i radili na plemićkim posjedima. Tada je pleterničko vlastelinstvo bilo pod vladavinom grofa Jakova Svetića, pod čijom se upravom uočava značajan gospodarski napredak. Dao je graditi cestu od Pleternice preko Sesveta prema Kutjevu te cestu od Pleternice prema Buku. Na taj je način Pleternica povezana, ne samo s Požegom i Slavonskim Brodom nego i s ostatkom Požeštine (Pavličević 2009: 153). Osim toga, Svetić je unaprijedio svinjogojstvo, svilarstvo, voćarstvo i vinogradarstvo, a isticao se i uzgojem duhana koji je bio tražen i čijom su se prodajom bogatili seljaci (Sviben 2022: 140-145). Osim poljoprivrede, gospodarski rast koji grad doživljava u to vrijeme temeljio se i na obrtništvu. Na pleterničkom području u to vrijeme bilo je kovača, krojača, pekara, postolara, mlinara, stolara, remenara, opančara, bravara, krznara i dr. Godine 1835. Pleternica dobiva

¹ Stručno etimološko tumačenje P. Skoka također ime naselja dovodi u vezu s imenicom *pleter* (v. Skok 1972: s.v. *plesti*).

status trgovišta s pravom održavanja sajмова, a povelju joj je dodijelio kralj Ferdinand V. Habsburški. Godine 1848. ban Josip Jelačić ukida kmetstvo i prekida višestoljetne odnose s Ugarskom. Za svojega putovanja po Slavoniji, sam je ban posjetio i Pleternicu. Pleternica se, kao i čitava današnja Požeško-slavonska županija, isticala po tome što je među prvima uvela hrvatski jezik kao službeni (Pavličević 2009: 162). Budući da je mađarizacija zahvatila i Slavoniju, počinju se stvarati Narodne straže. U to je vrijeme Pleternica imala vojarnu, stoga je bila središtem okupljanja narodne vojske čija je uloga bila obrana Slavonije od napada Mađara (Pavličević 2009, 162–164). Pedesete i šezdesete godine 19. stoljeća obilježava vladavina apsolutizma, germanizacija i nametanje austrijskih zakona. Godine 1867. Požeška je županija podijeljena na pet općina od kojih je najveća bila Pleternica – obuhvaćala je i 32 sela. Kada je 1881. godine ukinuta Vojna krajina, Općini Pleternica pripala su i sela Zagrađe, Bučje i Drenovac. To je bilo vrijeme održavanja velikih sajмова u Pleternici na koje su dolazili trgovci i obrtnici iz cijele Slavonije (Pavličević 2009: 165). Krajem 19. stoljeća, 1894. godine, Pleternica dobiva željeznicu te je, osim cestovnog, postala i željezničko raskrižje. Kada je riječ o školstvu, u to su vrijeme roditelji djecu u školu slali kada su htjeli, nije bilo potrebno opravdavati izostanke, a pohađanje škole bilo je redovitije zimi nego ljeti. Razlog takvom stanju bio je taj što su „škole i učitelje uzdržavale gospoštije i općine i to vrlo teško, više naredbom odozgo nego vlastitom voljom, pa su zato škole životarile bez interesa mjesnih vlasti“ (Pavličević 2009: 247). Novim zakonom iz 1874. godine dolazi do razvoja školstva, a pleternička je škola nazvana Obospolnom obćom pućkom školom. Krajem 19. stoljeća u Pleternici su osnovani Dobrovoljno vatrogasno društvo i knjižnica. (Pavličević 2009: 247).

Prema popisu stanovništva iz 1857. godine u Pleternici je živjelo 911 stanovnika, a na svakom sljedećem popisu uočava se demografski rast. Tako je prema popisu iz 1869. godine u Pleternici živjelo 960 stanovnika, 1880. godine 1049 stanovnika, a 1900. godine 1271 stanovnik. S obzirom na iznimno dobru prometnu povezanost, osnivanje institucija, školu i velike sajmove, ne čudi podatak da sredinu i kraj 19. stoljeća u Pleternici obilježava doseljavanje stanovnika iz drugih krajeva Hrvatske i iz stranih zemalja. U vezi s tim, zanimljiv je podatak o sastavu pućanstva prema nacionalnoj pripadnosti 1880. godine – tada je u Pleternici živjelo 85 % Hrvata, 7,05 % Nijemaca, 2,06 % Srba, 4,10 % Čeha i Slovaka, 1,20 % Mađara te 0,15 % Slovenaca (Pavličević 2009: 44-45).

2.3. Župa svetoga Nikole

Pleternička je župa osnovana 1333. godine i posvećena je svetom Nikoli. U njezinu su sastavu sela: Bresnica, Bzenica, Frkljevci, Kadanovci, Gradac Požeški, Koprivnica Požeška i Sulkovci. Sve do 1754. godine brigu o Župi i župnoj crkvi vodili su franjevci, među kojima se posebno ističe fra Luka Ibrišimović Sokol koji je imao važnu ulogu u oslobođenju Slavonije od Turaka. Za vrijeme Drugoga svjetskog rata, partizani su do temelja srušili župnu crkvu svetoga Nikole i ubili župnika Franju Radovića. „Od srušene crkve ostao je samo kameni luk na kojem je pisalo *Ovo je kuća molitve*“ (Pavličević 2009: 262). Pleternička je župa tijekom povijesti imala istaknutih svećenika, a svojim se radom posebno istaknuo župnik Ljudevit Petrak. Njegovim zalaganjem izgrađena je nova župna crkva (1963. – 1971.) posvećena Prečistom Srcu Marijinu. Petrak je, osim u obnovi župne crkve, imao važnu ulogu u uređenju mnogih kapelica na području Župe, stoga ga je Grad Pleternica 1994. godine proglasio počasnim građaninom. Na temelju razrušene župne crkve župnik je Petrak 1955. godine počeo održavati devetnicu Gospi od Suza. Ta se devetnica održava i danas – na njoj se okupljaju hodočasnici iz čitave Hrvatske. Na blagdan Gospe od Suza, 31. kolovoza 2005. godine, Pleternica je proglašena „biskupijskim, a time i novim hrvatskim marijanskim svetištem“ (Pavličević 2009: 265). Također je važno istaknuti da je pleternička župa od 2000. godine sjedište novoosnovanoga Pleterničkog dekanata u čijem je sastavu osam župa (Pleternica, Kuzmica, Buk, Bučje, Požeške Sesvete, Čaglin, Zdenkovac i Ruševo). Dekanom novoosnovanog dekanata imenovan je današnji pleternički župnik Antun Ćorković (Pavličević 2009: 263).

3. Matične knjige

Naziv matična knjiga ili matica nastao je od latinske riječi *matricula*. Riječ je o deminutivu od riječi *matrix*, *matricis*, koja označuje ženskoga roditelja, odnosno maticu (Čučić 2005: 2). „Od srednjega vijeka *matricula* znači još i popis ljudi koji pripadaju istoj asocijaciji. Pa tako postoje matrikule različitih bratovština, uglavnom vjerskih ili cehovskih udruženja. Prema tomu i crkvene župe, kao najmanje teritorijalne zajednice vjernika imaju svoje popise – matrikule, odnosno župne matice“ (Čučić 2005: 2). „Na svojem 24. zasjedanju, održanome 11. studenoga 1563., u raspravi o sakramentu ženidbe Tridentski je sabor (1545. – 1563.) donio odredbu kojom se obvezuje župnike da vode matične knjige krštenih (*Liber baptizatorum*) i vjenčanih (*Liber copulatorum*). Vođenje matičnih knjiga umrlih (*Liber mortuorum*) te knjiga stanja duša (*Status animarum*) propisano je *Rimskim obrednikom* (*Rituale Romanum*) pedesetak

godina poslije (1614.). Podaci o krštenju, vjenčanju i smrti prvo su se zapisivali u narativnome obliku – jednom rečenicom zadanoga slijeda podataka – a poslije u tabličnome obliku, koji se uz male preinake zadržao do danas. Uvidjevši važnost podataka koje pružaju matične knjige, država od 18. stoljeća počinje utjecati na način njihova vođenja. Bečka je dvorska kancelarija za vladavine Josipa II. u više navrata svojim patentima propisivala način vođenja matičnih knjiga. Uz ostalo, uvedena je i obveza vođenja matica za sve vjerske zajednice. Od 1784. u kontinentalnoj Hrvatskoj, a od 1817. i u Dalmaciji, matice postaju i službenom državnom evidencijom kojom se dokazuje rođenje, vjenčanje i smrt. Zakonom o državnim matičnim knjigama 1946. uvode se civilne matične knjige. Državna tijela 1948. od župnika prisilno uzimaju postojeće matice – starije od 1860. pohranjuju se u arhive, a mlađe preuzimaju mjesni odbori. Vjerske zajednice i dalje nastavljaju voditi matične knjige u koje upisuju svoje članove (Strgačić 1959, Senčić 1996). Matične su se knjige u nekim našim krajevima vodile i prije tridentske odredbe o njihovome obvezatnom vođenju. Tako su npr. s područja Istre sačuvane matične knjige krštenih u Umagu iz 1483.,¹ u Labinu iz 1536., u Balama iz 1538., u Bujama iz 1539., u Vodnjanu iz 1559. te u Rovinju iz 1560. (Jakovčić 1987). S kvarnerskoga otočja najstarije su matične knjige one krštenih u Osoru i Dobrinju iz 1560., u Krku iz 1565. i u Cresu iz 1571. godine (Senčić 1996). U Hvaru je sačuvana matica vođena od 1516. (Dulčić 1977), dok je najstarija matična knjiga s Visa iz 1587. (Bezić-Božanić 1988), a iz Korčule iz 1583. Matične knjige Sv. Stošije, najstarije župe u Zadru na Poluotoku, te najstarije bračke matice datiraju također iz istoga stoljeća. Iz 16. je stoljeća s dalmatinskoga područja sačuvano 38 matica. Najviše ih je sa zadarskoga područja (23), dok su one iz drugih dalmatinskih krajeva (hvarskoga, šibenskoga, splitskoga i dubrovačkoga) kudikamo malobrojnije. Odluka Tridentskoga sabora o obvezatnome vođenju matičnih knjiga zaživjela je u Zagrebačkoj biskupiji tek u drugoj polovici 17. stoljeća. Mnoge najstarije matične knjige do danas nisu sačuvane – zagubljene su ili uništene, a s njima i dragocjeni podaci, među kojima i obilje nekoliko stoljeća starih imenskih potvrda. Budući da Tridentski sabor nije odredio na kojemu će se jeziku i pismu voditi matice, crkvene su se matice u nas vodile na latinskome, talijanskome i hrvatskome jeziku te na glagoljici, latinici i hrvatskoj ćirilici. Matične knjige pružaju raznovrsne podatke – matice krštenih o broju krštenih, o blizancima, o nezakonitoj djeci, o nahodima, o zanimanju roditelja djece koja su se krstila, o zanimanju, odnosno socijalnome statusu krsnih kumova...; matice vjenčanih informiraju o broju sklopljenih brakova, o dobi osoba koje sklapaju brak, o njihovom zanimanju, zanimanju njihovih kumova...; matice umrlih govore o broju umrlih, dobi umrloga, uzrocima smrti... Poneki svećenici u njih bilježe i podatke o elementarnim nepogodama, o gladi, o cijenama žitarica i vina, ulovu ribe... Za onomastičara

su u matičnim knjigama najzanimljiviji imenski podaci – antroponimijski (osobna imena, prezimena, nadimci) i toponimijski (imena naselja). Pritom se oni uvijek promatraju u svezi s ostalim podacima te se iz te sveze iščitavaju mnogi važni i zanimljivi uzročno-posljedični odnosi (npr. ovisnost izbora imena o datumu rođenja/krštenja, nasljeđivanje imena roditelja, vezana imena u blizanaca, „obilježavanje“ nezakonite djece nadijevanjem rijetkih i neobičnih imena, ovisnost izbora imena o socijalnome statusu roditelja, raširenost kulta pojedinog sveca itd.)“ (Frančić 2011: 389–390).

3.1. Matična knjiga Župe svetoga Nikole u Pleternici

Matična knjiga krštenih Župe svetoga Nikole u Pleternici (1878.-1895.) čuva se u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu, a njezina digitalizirana inačica koja je poslužila za ovo istraživanje dostupna je na portalu *FamilySearch*. Iz navedene je matice za istraživanje odabrano petogodišnje razdoblje, od 1883. do 1887. godine. Postoji i nekoliko starijih matičnih knjiga krštenih u Pleternici, a najstarija obuhvaća razdoblje od 1828. do 1851. godine. Matična knjiga tabličnoga je modela te je pisana hrvatskim jezikom i latiničnim pismom. Tek se u rubrici o zakonitosti i nezakonitosti djeteta nekoliko puta pojavljuje podatak na latinskome jeziku (npr. *legitimus/legitima*). U prvome stupcu u tablici nalazi se redni broj krštenoga djeteta u određenoj godini, slijede stupci s datumom rođenja, datumom krštenja, osobnoga imena krštenoga djeteta, stupac u koji se upisuje (ne)zakonitost djeteta, potom stupac s imenom i prezimenom roditelja (u većini slučajeva uz majčino se osobno ime navodi se i djevojačko prezime) te njihovim zanimanjem, a u posljednji stupac na lijevoj stranici upisuje se podatak o vjeroispovijesti roditelja. Na desnoj stranici u prvome stupcu nalazi se podatak o mjestu stanovanja roditelja, slijedi stupac s imenom i prezimenom kumova te njihovim zanimanjem i vjeroispovijesti, imenom i prezimenom te službom onoga tko je krstio dijete. U posljednjem stupcu nalaze se razne opaske: ispravci krivo upisanih podataka, podatak o naknadnoj udaji majke nezakonite djece ili naknadnom vjenčanju roditelja, zatim napomene o naknadnom ozakonjenju djeteta, podatak o vjenčanju ili smrti, podatak o smrti djeteta odmah po krštenju, podatak o izdavanju potvrde iz matične knjige u određene svrhe, napomene o krštenju djeteta iz druge župe zbog odsutnosti župnika i slično. U istraživanom razdoblju djecu su krstili sljedeći svećenici (koji su ujedno bili i upisivači): župnik Matija (Mato) Kovačević te kapelani Stjepan Ninković, Franjo Živoder, Stjepan Kalamari i Stjepan Šalić. U iznimnim slučajevima djecu su krstili svećenici iz obližnjih župa. U istraživanom razdoblju spominju se ruševački župnik Gjuro Mikić i bučki župnik Stjepan Novak. Osim spomenutih svećenika, u rubrici koja sadrži podatke o osobi koja

je krstila dijete spominju se još i požeški vjeroučitelj Josip Kovačević te primalje Kresentia Rukavina i Antonija Kupka koje su „zlamenovale“ djecu u posebnim situacijama. U dvama slučajevima djecu su „zlamenovale“ i kume, Reza Staklarevič i Elisabetha Heisler. Iako izmjena većeg broja svećenika/upisivača zahtijeva i veću pozornost pri iščitavanju podataka, uglavnom smo podatke iščitavali bez nekih velikih problema. Ponekad se u rukopisu župnika Mate Kovačevića nije sa sigurnošću moglo utvrditi je li riječ o dvama grafemima *ij* ili o grafemu *j*. Ipak, taj „problem“ nije utjecao na konačne rezultate istraživanja. Analizom je utvrđeno i zapisivanje neujednačenom grafijom, a posebno u pisanju intervokalnoga *j* (npr. *Marija/Maria*). Također, na određenim se mjestima pojavljuju i mrlje od tinte koje otežavaju čitljivost, ali ju ne onemogućavaju. Iako se u analiziranoj građi pojavljuje samo sedam parova blizanaca, njihova su imena zanimljiva za analizu, a u matičnu su knjigu upisana u zajedničku rubriku uz napomenu *dvojci*. Podaci uz svaki upis uglavnom su potpuni, no ponekad se uz osobno ime majke ili kume ne navodi prezime, nego je njihov identitet određen spomenom njihova oca ili supruga.²

4. Antroponimijska formula

Antroponomastika je grana onomastike koja proučava antroponime. Osnovne su antroponimijske kategorije osobna imena, prezimena i nadimci. Činjenica da su se ljudi u dalekoj prošlosti imenovali samo osobnim imenima, čini osobno ime najstarijom antroponimijskom kategorijom. Kasnije, kada više nije bilo dovoljno osobnih imena za preciznu identifikaciju ljudi, „jednoimenska (osobnoimenska) antroponimijska formula proširuje se novom sastavnicom – nenasljednim, promjenjivim i neobvezatnim pridjevkom koji će s vremenom prerasti u stalno, nasljedno, nepromjenjivo i zakonom propisano prezime“ (Frančić 2014: 137). Dok su osobno ime i prezime obvezatne sastavnice antroponimijske formule, ujedno uređene Zakonom o osobnom imenu, nadimak je njezina neobvezatna sastavnica. U opreci prema prezimenu (koje je nasljedno) i nadimku (koji je neobvezatan), osobno se ime definira kao „obvezatan nenasljedni individualni antroponim“ (Frančić 1996: 19). Osobno se ime i prezime mogu sastojati od više riječi, a svaki je njihov nositelj „dužan služiti se istim osobnim imenom u pravnom prometu“³. To znači da „službena komunikacija

² Npr. *Sofija, kći Antuna Paličke*. Dosadašnja su istraživanja pokazala da što se ide dalje u prošlost vođenja matičnih knjiga, takvih je podataka sve više (usp. Frančić i Milovan 2019: 48–50).

³ Narodne novine. *Zakon o osobnom imenu*. Članak 2. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1992_10_69_1823.html

zahtijeva navođenje službenoga imena, onoga kojim smo upisani u matičnu knjigu rođenih i na koje nam glase dokumenti“ (Frančić 2002: 87). Također je važno istaknuti da se prema hrvatskoj tradiciji u službenoj antroponimijskoj formuli osobno ime uvijek nalazi ispred prezimena.

„Svojom tipologijom hrvatska osobna imena preslik su slavenske i indoeuropske antroponimije“ (Šimunović 2009: 143) i obilježava ih „značenjska prozirnost riječi na kojoj se ime temelji“ (Frančić 2014: 138). Ta se imena nazivaju narodnim osobnim imenima i potvrđena su u 8. stoljeću. Preokret se događa nakon Tridentskog sabora (1545. – 1563.) kada se na krštenju daju isključivo svetačka osobna imena čija se prevlast zadržala sve do danas (Šimunović 2009: 147). Hrvatski je antroponimijski sustav stoljećima obogaćivan i osobnim imenima iz različitih jezika s kojima su Hrvati bili u kulturnom dodiru – latinski, grčki, njemački, talijanski, mađarski, talijanski. U novije vrijeme sve više osobnih imena u hrvatski osobnoimenski sustav ulazi iz engleskoga, španjolskoga i drugih jezika. Ta osobna imena čine posebnu skupinu pomodnih osobnih imena i osobitost su suvremenoga doba (Horvat 2022: 96).

Osobna su imena najstariji antroponimijski spomenici, ona u sebi nose svjetonazor zajednice u kojoj su nastali. Njihovom pravilnom interpretacijom „rekonstruiramo sliku vremena i prostora, povijesti i kulture naroda koji ih je oblikovao“ (Frančić 2014: 138).

5. Metodologija istraživanja

Prvi korak u istraživanju bilo je iščitavanje i ispisivanje podataka iz digitalizirane matične knjige dostupne na portalu *FamilySearch*. Za analizu je odabrano razdoblje od pet godina, od 1. siječnja 1883. do 31. prosinca 1887. godine. Iz matične knjige ispisivali su se sljedeći podaci: datum rođenja, datum krštenja, osobno ime krštenika, podatak o (ne)zakonitosti, osobna imena roditelja, zanimanje roditelja, osobna imena kumova, zanimanje kumova i osobno ime osobe koja je dijete krstila, odnosno upisala podatke u matičnu knjigu. Ako su se uz pojedine upise pojavile napomene koje bi mogle biti važne za analizu osobnih imena, i one su se zabilježile.

Prikupljen je korpus od 598 osobnih imena dječaka i djevojčica na kojemu će se temeljiti antroponomastička analiza. Iako nije bilo većih problema s iščitavanjem podataka, povremeno je rukopis upisivača (svećenika) bio slabo čitljiv ili se poneki podatak nije mogao pročitati zbog prolivene tinte. Čest problem bio je razlikovati skup grafema *ij* od grafema *j̃*, no to nije utjecalo

na konačne rezultate istraživanja (npr. osobna imena *Gijuro* i *Gjuro* etimološki se tretiraju se kao jedno osobno ime zapisano na dva različita načina). Kako bi se potvrdila točnost svih prikupljenih podataka, nakon što je završeno s prepisivanjem, svi su se podaci iščitali još jednom te su se ispravile eventualne pogreške. Posebno su se obrađivala ženska, a posebno muška osobna imena. Prvi korak u analizi prikupljenoga osobnoimenskoga korpusa bio je odrediti brojnost muških, odnosno ženskih osobnih imena te čestotnost svakoga pojedinog osobnog imena. Pritom su se višestruka osobna imena tretirala kao cjelina, odnosno kao jedno ime. Analiza je uključivala i izradu tablica u kojima su osobna imena poredana s obzirom na broj potvrda u građi. Sljedeći je korak bila tvorbena analiza prikupljenih osobnih imena – prepoznavanje temeljnoga, pokraćenoga i izvedenoga lika osobnoga imena i broja pojavnosti svakoga od njih. Iako se u građi pojavljuje mali broj višestrukih osobnih imena, posebna su poglavlja posvećena i njima. Osim toga, pokušalo se utvrditi moguću povezanost društvenoga staleža roditelja s nadijevanjem višestrukoga osobnog imena. U nastavku su se osobna imena analizirala s obzirom na jezično podrijetlo (idioglotsko i aloglotsko) te se utvrdila brojnost pojedine skupine osobnih imena. Uslijedila je analiza osobnih imena s obzirom na kriterij njihova izbora (nasljeđivanje, imenovanje prema kumovima i kalendarsko načelo). Također, nastojala se utvrditi brojnost osobnih imena podudarnih s imenom zaštitnika župe i s imenom svećenika koji su sudjelovali u krštenju (i upisu u matičnu knjigu) u analiziranom razdoblju. Tijekom istraživanja uočena su i raznolika grafijska obilježja stoga je onomastička analiza upotpunjena osvrtom na jezične značajke zapisa osobnih imena. Iako je u građi zamijećen nevelik broj blizanaca i nezakonite djece, njihova su se osobna imena analizirala kao zasebne skupine.

6. Analiza osobnih imena krštenika

U ovom poglavlju slijedi onomastička analiza koja obuhvaća: analizu muških i ženskih osobnih imena prema čestotnosti, analizu osobnih imena prema broju sastavnica, tvorbenu analizu te analizu osobnih imena s obzirom na jezično podrijetlo. Posebna će se poglavlja posvetiti kriteriju izbora osobnoga imena (kalendarsko načelo, nasljeđivanje, imenovanje prema kumovima) te osobnim imenima nezakonite djece i blizanaca. Na kraju se dodaje osvrt na jezične značajke analiziranih osobnih imena.

6.1. Analiza osobnih imena prema čestotnosti

U istraživanom razdoblju, od siječnja 1883. do prosinca 1887., rođeno je 599 djece – 323 dječaka i 276 djevojčica. Budući da se pojavljuje jedno mrtvorodeno dijete za koje je poznato samo da je muškoga spola, prikupljeno je ukupno 598 osobnih imena na kojima se temelji analiza. Iako se neka osobna imena pojavljuju u različitim varijantama, riječ je o etimologijski istom osobnom imenu, stoga će se takva imena tretirati kao jedno osobno ime. Višestruka će se osobna imena također tretirati kao jedno osobno ime, odnosno kao cjelina. U nastavku slijedi tablični prikaz muških i ženskih osobnih imena prema čestotnosti.

6.1.1. Ženska osobna imena prema čestotnosti

Ukupno imena	Potvrđeno ime	Broj nositeljica imena
1.	Jula (32) Juliana (19) Julijana (4)	55
2.	Maria (31) Marija (12)	43
3.	Kata (26) Katarina (8)	34
4.	Ana (31) Anna (1)	32
5.	Reza (20) Terezija (5) Terezia (2) Therezija (1)	28
6.	Manda (18)	18
7.	Eva (12)	12
8.	Marga (5) Margita (4)	9
9.	Rozalia (4) Rosalia (1) Rožalija (1) Roza (1)	7
10.	Jela (4)	4
11.	Franjka (2) Franciska (1)	3
12.	Helena (3)	3
13.	Aloysia (1) Alojsia (1)	2
14.	Bara (2)	2
15.	Janja (2)	2

16.	Magdalena (2)	2
17.	Marija Magdalena (2)	2
18.	Aloizia Vjekoslava (1)	1
19.	Amalia (1)	1
20.	Antonia (1)	1
21.	Aurelia (1)	1
22.	Elisabeta (1)	1
23.	Emilia (1)	1
24.	Eva Hermina (1)	1
25.	Francika Josipa (1)	1
26.	Gisela (1)	1
27.	Karolina (1)	1
28.	Laura (1)	1
29.	Leopoldina (1)	1
30.	Matilda (1)	1
31.	Milka (1)	1
32.	Paulina (1)	1
33.	Sofia (1)	1
34.	Stefanija (1)	1
35.	Štefanija Matilda (1)	1
	Ukupno	276

Tablica 1. Prikaz čestotnosti osobnih imena krštenih djevojčica

Krštenim djevojčicama, kojih je ukupno 276 u istraživanom razdoblju, nadjeveno je 35 etimologijski različitih osobnih imena. Najčešće je žensko ime *Jula/Juliana/Julijana*. Ono čini oko 20 % od ukupnoga broja osobnih imena krštenih djevojčica. Slijede imena *Maria/Marija* (43), zatim *Kata/Katarina* (34), *Ana/Anna* (32) i *Reza/Terezija/Terezia/Therezija* (28). Prvih pet najčešće nadjevenih ženskih imena čini gotovo 70 % od ukupnoga broja ženskih osobnih imena. Među češća ženska osobna imena mogu se svrstati i *Manda* (18), *Eva* (12), *Marga/Margita* (9) te *Rozalia/Rosalia/Rožalija/Roza* (7) dok se imena *Jela* (4), *Franciska/Franjka* (3), *Helena* (3), *Aloysia/Alojsia* (2), *Bara* (2), *Janja* (2), *Magdalena* (2), *Marija Magdalena* (2) smatraju slabo frekventnima. Ženska osobna imena koja imaju samo jednu potvrdu u analiziranoj građi jesu: *Aloizia Vjekoslava*, *Amalia*, *Antonia*, *Aurelia*, *Elisabeta*, *Emilia*, *Eva Hermina*, *Francika Josipa*, *Gisela*, *Karolina*, *Laura*, *Leopoldina*, *Matilda*, *Milka*, *Paulina*, *Sofia*, *Stefanija*, *Štefanija Matilda*.

U zapisivanju etimologijski istih osobnih imena kao što su: *Aloysia/Alojsia*, *Ana/Anna*, *Juliana/Julijana*, *Maria/Marija*, *Rozalia/Rosalia/Rožalija*, *Terezia/Terezija/Therezija*, uočavaju se fonološka i pravopisna različitost. Način upisivanja osobnoga imena u matičnu knjigu najčešće je ovisio o tome tko je bio upisivač. U primjerima imena *Juliana/Jula*,

Katarina/Kata, Rozalia/Roza, Terezija/Reza, također je riječ o etimologijski istim imenima, međutim, njihova je različitost tvorbene prirode. O tvorbenoj strukturi osobnih imena riječi će biti nešto poslije.

6.1.2. Muška osobna imena prema čestotnosti

Ukupno imena	Potvrđeno ime	Broj nositelja imena
1.	Stjepan (39) Stephanus (1) Stipo (1)	41
2.	Mato (38) Matija (1) Matia (1) Matheo (1)	41
3.	Ivan (29) Ivo (5)	33
4.	Antun (26)	26
5.	Josip (11) Joso (6) Jozo (5) Josephus (1)	23
6.	Mijo (15) Mihael (2) Michael (1)	18
7.	Gjuro (8) Gjuro (7) Gijuro (1)	16
8.	Petar (15)	15
9.	Jakob (10) Jakov (1)	11
10.	Nikola (10)	10
11.	Andrija (6)	6
12.	Martin (6)	6
13.	Pavo (6)	6
14.	Franjo (5)	5
15.	Luka (5)	5
16.	Vinko (5)	5
17.	Marko (4)	4
18.	Adam (3)	3
19.	Alexander (2) Aleksandar (1)	3
20.	Imbro (2) Imro (1)	3
21.	Karla (3)	3

22.	Tomo (3)	3
23.	Gabriel (2) Gavro (1)	3
24.	Marian (1) Marijan (1)	2
25.	Rudolf (2)	2
26.	Valentin (2)	2
27.	Adolf (1)	1
28.	Aloÿsius (1)	1
29.	Ambrozij Imbro (1)	1
30.	BlaŹ (1)	1
31.	Dragutin Mato (1)	1
32.	Ernest (1)	1
33.	Eugen (1)	1
34.	Fabijan (1)	1
35.	Feliks (1)	1
36.	Filip (1)	1
37.	Franjo Źav. (1)	1
38.	Gÿuro Źandor (1)	1
39.	Gustav Ilija (1)	1
40.	Grgur (1)	1
41.	Ignac (1)	1
42.	Ivan Emil (1)	1
43.	Ivan Kerst. (1) ⁴	1
44.	Ignjat-Florian (1)	1
45.	Karla Josip (1)	1
46.	Leonard (1)	1
47.	Marin (1)	1
48.	Roko (1)	1
49.	Stanislaus (1)	1
50.	Źandor (1)	1
51.	Źandor Franjo (1)	1
52.	Źimun (1)	1
53.	Vladimir Stevo Franjo (1)	1
Ukupno		322

Tablica 2. Prikaz ĉestotnosti osobnih imena krštenih djeĉaka

Krštenim djeĉacima, kojih je 322 u analiziranoj graĉi, nadjevena su 53 etimologijski razliĉita osobna imena. To pokazuje da je krštenim djeĉacima nadjeveno znatno viŹe razliĉitih imena nego djevojĉicama. Prvo mjesto na popisu dijele osobna imena *Mato/Matija/Matia/Matheo* i *Stjepan/Stephanus/Stipo*, a u graĉi se pojavljuju 41 put. Te dvije

⁴ Dodatak *Kerst.* mogao je biti dopisan da se zna po kojemu je svecu djeĉak dobio ime s obzirom na to da je viŹe svetaca imena Ivan.

skupine imena čine oko 25 % od ukupnoga broja prikupljenih muških osobnih imena. Budući da je u analiziranom razdoblju službu pleterničkoga župnika obavljao Mato Kovačević, a među kapelanima su se izmijenila čak tri Stjepana – Stjepan Ninković, Stjepan Kalamari i Stjepan Šalić – nije isključeno da je i to jedan od mogućih razloga koji je pridonio čestotnosti davanja imena *Mato* i *Stjepan* krštenim dječacima – možda su svećenici u analiziranom razdoblju imali utjecaj na izbor imena djeteta (pa su u nekim slučajevima predlagali osobno ime koje i sami nose) ili su pak roditelji svjesno imenovali dijete prema svećeniku smatrajući ga uzorom. Slijede imena *Ivan/Ivo* (33), zatim *Antun* (26) i *Josip/Joso/Jozo/Josephus* (23). Prvih pet muških osobnih imena prema čestotnosti čine oko 50 % od ukupnoga broja muških imena u analiziranom razdoblju. Među češća muška osobna imena mogu se svrstati i *Mijo/Mihael/Michael* (18), *Gjuro/Gjuro/Gijuro* (16), *Petar* (15), *Jakob/Jakov* (11) i *Nikola* (10). Zanimljivo je da se ime *Nikola*, koje se može dovesti u vezu sa zaštitnikom grada i titularom župne crkve, pojavljuje samo deset puta, što je u prosjeku dva puta godišnje. Dok se imena *Andrija* (6), *Martin* (6), *Pavo* (6), *Franjo* (5), *Luka* (5), *Vinko* (5), *Marko* (4), *Adam* (3), *Alexander/Aleksandar* (3), *Imbro/Imro* (3), *Karla* (3), *Tomo* (3), *Gabriel/Gavro* (3), *Marian/Marijan* (3), *Rudolf* (2) i *Valentin* (2) smatraju slabo frekventnima, postoje i ona koja u građi imaju samo jednu potvrdu, a to su: *Adolf*, *Alojsius*, *Ambrozij Imbro*, *Blaž*, *Dragutin Mato*, *Ernest*, *Eugen*, *Fabijan*, *Feliks*, *Filip*, *Franjo Žav.*, *Gjuro Šandor*, *Gustav Ilija*, *Grgur*, *Ignac*, *Ivan Emil*, *Ivan Kerst.*, *Ignjat-Florian*, *Karla Josip*, *Leonard*, *Marin*, *Roko*, *Stanislaus*, *Šandor*, *Šandor Franjo*, *Šimun* i *Vladimir Stevo Franjo*.

U zapisivanju etimologijski istih imena uočava se uglavnom fonološka (katkad i pravopisna) različitost, što je vidljivo na primjerima: *Alexander/Aleksandar*, *Gjuro/Gjuro/Gijuro*, *Imbro/Imro*, *Jakob/Jakov*, *Joso/Jozo*, *Marian/Marijan*, *Matia/Matija* i *Mihael/Michael*. Kao što je prije rečeno, način upisivanja ovisio je uglavnom o tome tko je bio upisivač, iako se ponekad i u rukopisu istoga svećenika uočavaju nedosljednosti u zapisu. U primjerima osobnih imena *Ivan/Ivo*, *Josip/Jozo/Josephus*, *Mato/Mati(j)a/Matheo* i *Stjepan/Stephanus/Stipo* također je riječ o etimologijski istim imenima, ali njihova različitost nije fonološke nego tvorbeno prirode. O tvorbenoj strukturi muških osobnih imena također će riječi biti poslije.

6.2. Analiza osobnih imena prema tvorbenoj strukturi

Prema tvorbenoj strukturi osobna imena dijele se na temeljna, izvedena i pokraćena. U nastavku će se najprije donijeti tablični prikaz tvorbene strukture deset najčešćih muških i ženskih osobnih imena. Zatim slijedi analiza preostalih osobnih imena prema njihovoj tvorbenoj strukturi te osvrt na plodnost pojedinih sufikasa u tvorbi osobnih imena u analiziranoj građi.

6.2.1. Ženska osobna imena prema tvorbenoj strukturi

Temeljno ime	Pokraćeno ime	Izvedeno ime
Juliana (19) Julijana (4)	Jula (32)	
Maria (31) Marija (12)		
Ana (31) Anna (1)		
Katarina (8)	Kata (26)	
Terezija (5) Terezia (2) Therezija (1)	Reza (20)	
Mandalena (0)	Manda (18)	
Eva (12)		
Margarita (0)	Marga (5) Margita (4)	
Rozalia (4) Rosalia (1) Rožalija (1)	Roza (1)	
Jelena (0)	Jela (4)	

Tablica 3. Prikaz tvorbene strukture deset najčešćih ženskih osobnih imena

Strukturalnom analizom najčešćih ženskih osobnih imena utvrđeno je da se među najčešće nadjevenim ženskim imenima pojavljuje velik broj pokraćenih imena te da u najvećem broju primjera pokraćeno ime prevladava nad temeljnim. To vidimo u primjeru pokraćenoga imena *Jula* (32), koje prevladava nad temeljnim *Juli(j)ana* (23), zatim *Kata* (26) prevladava nad imenom *Katarina* (8) te *Reza* (20) nad imenom *Terezi(j)a/Therezija* (8). Osim toga, uočava se prisutnost triju pokraćenih imena, *Manda* (18), *Marga/Margita* (9) i *Jela* (4) čija se temeljna imena, *Mandalena*, *Margarita* i *Jelena* uopće ne pojavljuju u građi. Nasuprot tomu, temeljno

ime *Rozalia/Rosalia/Rožalija* (6) pojavljuje se više puta nego njegova pokraćena varijanta *Roza* (1). Zanimljivo je uočiti da se među najčešće nadjevenim ženskim osobnim imenima uopće ne pojavljuju njihove izvedene varijante. Također, u primjeru imena *Mari(j)a* (43) koje je drugo prema čestotnosti u analiziranom razdoblju, ne pojavljuje se nijedna njegova pokraćena varijanta.

Ako se u obzir uzme čitav prikupljeni korpus, potvrđen je još jedan pokraćeni oblik imena – *Bara* (2). Njegova temeljna varijanta, *Barbara*, nema potvrdu u analiziranoj građi. Osim toga, situacija s izvedenim varijantama osobnih imena, uzevši u obzir cjelokupan inventar ženskih osobnih imena, bitno se ne mijenja. Iako se sufiksacija smatra najproduktivnijim načinom tvorbe osobnih imena (Čilaš Šimpraga i dr. 2018: 22), u prikupljenoj građi potvrđeno je tek nekoliko sufikasa. To su deminutivni, odnosno hipokoristični sufiksi *-ka* (u primjerima *Franjka* (2) i *Milka* (1)) i *-ika* (u primjeru *Francika Josipa*). Osim spomenutih, pojavljuje se još i sufiks *-ina* (u primjerima *Karolina* (1), *Leopoldina* (1) i *Paulina* (1)) te sufiks *-a* kojim je izvedeno ime *Janja* (1) od apelativne osnove *janje*. Zaključno, iako se, uzimajući u obzir najčešća ženska osobna imena, uočava prevlast pokraćenih imena, ako se promotri čitav prikupljeni korpus, najbrojniju skupinu čine temeljna osobna imena, slijede pokraćena, a izvedena se pojavljuju tek u nekoliko primjera.

6.2.2 Muška osobna imena prema tvorbenoj strukturi

Temeljno ime	Pokraćeno ime	Izvedeno ime
Stjepan (39) Stephanus (1)	Stipo (1)	
Matia (1) Matija (1) Matheo (1)	Mato (38)	
Ivan (29)	Ivo (5)	
Antun (26)		
Josip (11) Josephus (1)	Joso (6) Jozo (5)	
Mihael (2) Michael(1)	Mijo (15)	
Gjuro (8) Gjuro (7) Gijuro (1)		
Petar (15)		

Jakob (10) Jakov (1)		
Nikola (10)		

Tablica 4. Prikaz tvorbene strukture deset najčešćih muških osobnih imena

Strukturnom analizom najčešćih muških osobnih imena utvrđeno je da u većini slučajeva temeljna osobna imena prevladavaju u odnosu na njihove pokraćene varijante. Temeljno ime *Stjepan/Stephanus* (40) ima više potvrda u građi nego pokraćena varijanta *Stipo* (1), a ime *Ivan* (29) prevladava nad pokraćenom varijantom *Ivo* (5). U slučaju imena *Josip/Josephus* (12) i pokraćene varijante *Joso/Jozo* (11) uočava se podjednak broj potvrda, dok se u primjerima *Mati(j)a/Matheo* (3) i pokraćenoga *Mato* (38) te *Mi(c)hael* (3) i pokraćenoga *Mijo* (15) primjećuje prevaga pokraćenoga imena nad temeljnim. Zanimljivo je istaknuti kako se u primjerima imena *Antun* (26), *Gjuro/Gjuro/Gijuro* (16), *Petar* (15), *Jakob/Jakov* (11) i *Nikola* (10), koji se nalaze među deset najčešće nadjevenih muških imena, ne pojavljuje nijedna njihova pokraćena varijanta. Osim toga, slika izvedenih muških osobnih imena ista je kao i kod ženskih. Među najčešćim muškim osobnim imenima, ne pojavljuje se nijedna izvedena varijanta.

Ako se u obzir uzme cjelokupan muški osobnoimenski korpus, potvrđena su još tri pokraćena imena, *Gavro*, *Pavo* i *Tomo*. Temeljna varijanta imena *Gavro* (koja glasi *Gabriel*) u građi je potvrđena dva puta, dok se temeljne varijante preostalih dvaju pokraćenih imena – *Pavao* i *Tomislav* – uopće ne pojavljuju. Dva se pokraćena imena, *Mato* i *Stevo*, pojavljuju i kao sastavnice višestrukih osobnih imena, *Dragutin Mato* i *Vladimir Stevo Franjo*. Situacija s izvedenim varijantama muških osobnih imena bitno se ne mijenja ako se u obzir uzme čitav prikupljeni korpus muških imena. Osobno ime *Dragutin* (koje je sastavnicom višestrukoga imena) jedini je primjer izvedenoga muškog osobnog imena. Promatrajući cjelokupan inventar muških osobnih imena, uočava se prevlast temeljnih osobnih imena. Slijede pokraćena imena, dok se među izvedenim varijantama pojavljuje jedan primjer. Važno je napomenuti da u primjerima imena *Josephus*, *Stanislaus* i *Stephanus* riječ o temeljnim imenima koja se u odnosu na imena *Josip*, *Stanislav* i *Stjepan* razlikuju samo po jeziku zapisa. Ta su imena zapisana latinskim jezikom dok su sva ostala zapisana hrvatskim.

6.3. Analiza osobnih imena prema broju sastavnica

6.3.1. Jednostruka osobna imena

U čitavoj građi zamjetna je dominacija jednostrukih osobnih imena nad višestrukima.

Među 598 prikupljenih muških i ženskih osobnih imena potvrđeno je 581 jednostruko osobno ime. Iz toga proizlazi da jednostruka osobna imena čine 97,1 % od ukupnoga broja prikupljenih osobnih imena. Ako se posebno promotre ženska osobna imena, među 276 krštenih djevojčica 270 je nositeljica jednostrukoga imena što je 97,8 % od ukupnoga broja ženskih osobnih imena. Ako se posebno promotre muška osobna imena, među 322 krštena dječaka 311 je nositelja jednostrukoga imena što je 96,5 % od ukupnoga broja prikupljenih muških osobnih imena. Takvo stanje pretkazivo je s obzirom na komunikacijski kontekst – imena s manjim brojem sastavnica funkcionalnija su od onih s većim brojem sastavnica. I za potonja se može pretpostaviti da su u svakodnevnoj komunikaciji bila svedena na jednu sastavnicu.

6.3.2. Višestruka osobna imena

U prikupljenoj građi potvrđen je gotovo nezamjetan broj višestrukih osobnih imena. Među 598 prikupljenih muških i ženskih osobnih imena pojavljuje se 17 višestrukih osobnih imena od kojih je jedno trostruko, a šesnaest dvostrukih. Iz toga proizlazi da višestruka osobna imena čine 2,9 % od ukupnoga broja prikupljenih osobnih imena. Ako se posebno promotre ženska imena, među 276 krštenih djevojčica samo je šest nositeljica višestrukoga (beziznimno dvostrukoga) imena, što je 2,2 % od ukupnoga broja ženskih osobnih imena. Ako se posebno promotre muška imena, među 322 prikupljena muška osobna imena, jedanaest je nositelja višestrukoga imena što je 3,5 % od ukupnoga broja muških imena. Trostruko se ime pojavljuje jednom, dok su ostala imena dvostruka.

Ankica Čilaš Šimpraga navodi da su višestruka osobna imena: „nadijevana ili iz (1) profilaktičnih motiva, ili zbog (2) želje da se unutar obitelji nasljeđuje određeno ime ili zbog (3) želje da se uz tradicionalne imenske osnove u repertoar propuste nova imena“ (Čilaš Šimpraga 2011: 345). Prva sastavnica višestrukog imena najčešće je bilo ono ime kojim će se osobu oslovljavati, dok je druga sastavnica uglavnom bilo tzv. *krsno ime*. Budući da se u svakodnevnom govoru zbog jednostavnosti i ekonomičnosti nositelje višestrukih osobnih imena najčešće oslovljava jednom njegovom sastavnicom, bilo je slučajeva brisanja jednoga dijela osobnoga imena (onoga koji se rjeđe koristio) (Čilaš Šimpraga 2011: 345). To „svođenje

većega broja sastavnica na manji, primjer je svojevrsnoga preimenovanja“ (Frančić 2015: 515). Zakonom o osobnom imenu iz 1992. u Republici Hrvatskoj osobno je ime bilo ograničeno na najviše dvije sastavnice, no zakonom iz 2012. ukida se takvo ograničenje pa se svako ime može sastojati od više riječi.

Slijedi analiza višestrukih muških i ženskih osobnih imena s obzirom na podrijetlo njihovih sastavnica. Dok skupinu idioglotskih imena čine samo narodna osobna imena, sva ostala (svetačka i strana) pripadaju skupini aloglotskih osobnih imena (Horvat 2022: 104). Osim toga, donijet će se osvrt na tvorbenu strukturu pojedinih sastavnica višestrukih imena.

6.3.2.1 Višestruka ženska osobna imena

U analiziranom razdoblju kršteno je 276 djevojčica od kojih je šest nositeljica dvostrukoga imena. U građi se pojavljuju ova dvostruka imena: *Aloizia Vjekoslava*, *Eva Hermina*, *Francika Josipa*, *Marija Magdalena* i *Štefanija Matilda*.

Aloglotsko-aloglotska kombinacija	Aloglotsko-idioglotska kombinacija
Eva Hermina Francika Josipa Marija Magdalena (2) Štefanija Matilda	Aloizia Vjekoslava

Tablica 5. Prikaz višestrukih ženskih osobnih imena s obzirom na podrijetlo njihovih sastavnica

Ime *Marija Magdalena* jedino je višestruko ime koje se pojavljuje više od jedanput, a čak se i njegova složena varijanta pojavljuje kao takva u Bibliji. Tvore ga obje biblijsko-svetačke sastavnice te se zbog toga svrstava u aloglotsko-aloglotsku skupinu. Kao primjeri aloglotsko-aloglotske kombinacije pojavljuju se i imena: *Eva Hermina* (sastavljeno od biblijskoga i svetačkog imena), *Francika Josipa* (sastavljeno od svetačkog i biblijsko-svetačkog imena) i *Štefanija Matilda* (tvoreno od dvaju svetačkih imena). Jedini primjer aloglotsko-idioglotske kombinacije je ime *Aloizia Vjekoslava*. U njemu su kombinirane dvije sastavnice istoga značenja. Naime, ime *Vjekoslava* narodno je osobno ime nastalo pučkoetimološkim prevođenjem imena *Alojzije* (Čilaš Šimpraga i dr. 2018: 278). Također je zanimljivo da je ime *Vjekoslava* ujedno i jedino dvoleksemno žensko ime.

Iz svega navedenoga proizlazi da među višestrukim ženskim osobnim imenima dominiraju imena aloglotskoga podrijetla među kojima su sva biblijska (primjer *Eva*), svetačka (primjer *Matilda*) ili biblijsko-svetačka (primjer *Josipa*), dok se nesvetačka imena uopće ne pojavljuju. Narodno osobno ime (odnosno osobno ime idioglotskoga podrijetla) pojavljuje samo jednom (primjer *Vjekoslava*). Osim toga, u prikupljenom korpusu višestrukih ženskih osobnih imena, potvrđeno je samo jedno žensko ime neprilagođeno hrvatskom jeziku – *Aloizia Vjekoslava*. Nijedna od sastavnica višestrukih ženskih osobnih imena ne pojavljuje se više puta u strukturi tih imena. Tomu je mogući razlog i malen udio ženskih višestrukih imena u analiziranoj građi.

Kada je riječ o tvorbenoj strukturi višestrukih ženskih osobnih imena, najviše je temeljnih imena (*Aloizia, Eva, Magdalena, Marija, Matilda*), slijede ženska imena nastala od muških osobnih imena (*Hermina, Josipa, Štefanija*), a javlja se i jedno izvedeno (*Francika*) i jedno složeno osobno ime (*Vjekoslava*). Među sastavnicama višestrukih ženskih osobnih imena nema pokraćenih varijanti.

6.3.2.2. Višestruka muška osobna imena

U analiziranom razdoblju rođeno je i kršteno 322 muške djece od kojih je jedanaest nositelja višestrukoga imena. Potvrđeno je trostruko ime *Vladimir Stevo Franjo* te dvostruka imena *Ambrozij Imbro, Dragutin Mato, Franjo Žav., Gyuro Šandor, Gustav Ilija, Ivan Emil, Ivan Kerst., Ignjat-Florian, Karla Josip* i *Šandor Franjo*. Svako se višestruko muško ime u građi pojavljuje jedanput.

Idioglotsko-aloglotska kombinacija	Aloglotsko-aloglotska kombinacija	Idioglotsko-aloglotsko-aloglotska kombinacija
Dragutin Mato	Ambrozij Imbro Franjo Žav. Gyuro Šandor Gustav Ilija Ivan Emil Ivan Kerst. Ignjat-Florian	Vladimir Stevo Franjo

	Karla Josip Šandor Franjo	

Tablica 6. Prikaz višestrukih muških osobnih imena s obzirom na podrijetlo njihovih sastavnica

Jedino trostruko ime koje se pojavljuje u cjelokupnoj građi jest ime *Vladimir Stevo Franjo*. Riječ je o imenu čija je prva sastavnica narodno ime (odnosno idioglotskoga je podrijetla), dok su preostale dvije sastavnice svetačka imena. Iz tog razloga ovo ime pripada idioglotsko-aloglotsko-aloglotskoj kombinaciji. Najbrojniju skupinu čine imena s objema sastavnicama aloglotskoga podrijetla i ima ih devet. Prvo ime iz skupine je *Franjo Žav.*, za koje je analizom utvrđeno da je riječ o imenu *Franjo Žaver (Ksaver)* kojim se aludira na sveca Franju Ksaverskoga. U tom slučaju riječ je o kombinaciji svetačkoga i nesvetačkog imena. Osobna imena koja pripadaju aloglotsko-aloglotskoj skupini, a sastoje se od dvaju svetačkih imena jesu: *Ambrozij Imbro, Gyuro Šandor, Ignjat-Florian* i *Šandor Franjo*. Unutar aloglotsko-aloglotske skupine pojavljuju se jedno osobno ime koje se sastoji od biblijsko-svetačkoga i svetačkog imena, a to je *Ivan Emil*, dok je kod imena *Gustav Ilija* i *Karla Josip* situacija obrnuta. Njihova je prva sastavnica svetačko, a druga biblijsko-svetačko ime. Važno je napomenuti da ime *Karla*, iako inače u hrvatskoj antroponimiji uobičajen lik ženskoga osobnog imena, u Slavoniji funkcionira kao neslužbena varijanta osobnoga imena Karlo ili kao samostalno muško ime s kratkosilaznim naglaskom na prvom slogu. U primjeru imena *Ivan Kerst.*, sukladno višestoljetnoj kršćanskoj tradiciji na hrvatskom prostoru, jasno je da je riječ o biblijsko-svetačkom imenu *Ivan Krstitelj* čija je druga sastavnica nastala procesom onimizacije od opće imenice. Jedino višestruko muško ime koje pripada idioglotsko-aloglotskoj kombinaciji jest *Dragutin Mato*. Riječ je o imenu sastavljenom od narodnoga i svetačkog imena.

Iz svega navedenoga proizlazi da među sastavnicama višestrukih muških osobnih imenima prevladavaju imena aloglotskoga podrijetla među kojima su gotovo sva biblijsko-svetačka (primjer *Josip*) i svetačka (primjer *Imbro*), dok se kao primjer nesvetačkoga imena pojavljuje samo ime *Žav.* (odnosno *Žaver* ili *Ksaver*). Narodna osobna imena (imena idioglotskoga postanja) pojavljuju se samo dva puta (*Vladimir* i *Dragutin*). Među muškim višestrukim imenima najčešća je sastavnica *Franjo* (3), a imena koja se također pojavljuju više puta jesu *Ivan* (2) i *Šandor* (2).

Kada je riječ o tvorbenoj strukturi sastavnica višestrukih muških osobnih imena, najviše je temeljnih, slijede pokraćena, jedno je izvedeno (*Dragutin*) i jedno složeno osobno ime (*Vladimir*).

6.3.2.3. Povezanost društvenoga staleža roditelja s nadijevanjem višestrukoga osobnog imena

U istraživanoj građi pojavljuje se ukupno sedamnaest nositelja višestrukoga imena. Zanimljivo je primijetiti da su jednak broj višestrukih osobnih imena nadjenuli članovi nižeg (seljaci, poljodjelci) i višeg društvenog staleža (građani, zemljoposjednici, liječnici). Sedam višestrukih osobnih imena nadjenuli su seljaci što čini oko 41 % od ukupnoga broja višestrukih imena. Oni su nadjenuli ova imena: *Franjo Žav.*, *Ivan Kerst.* i *Ambrozij Imbro*; *Aloizia Vjekoslava*, *Eva Hermina* i *Marija Magdalena* (2). Sedam su višestrukih imena nadjenuli i roditelji višeg društvenog staleža, što je također oko 41 %. Oni su nadjenuli ova imena: *Gustav Ilija*, *Ignjat-Florian*, *Ivan Emil*, *Šandor Franjo*, *Vladimir Stevo Franjo*; *Francika Josipa* i *Štefanija Matilda*. Tri višestruka osobna imena nadjenuli su obrtnici, što čini oko 18 % od ukupnoga broja višestrukih osobnih imena. Obrtničke obitelji nadjenule su ova imena: *Dragutin Mato*, *Gyuro Šandor* i *Karla Josip*.

Zanimljivo je primijetiti da se čak četiri muška višestruka osobna imena vežu uz plemića Franju Žavera pl. Peičića. Naime, kršteni dječak po imenu *Vladimir Stevo Franjo* sin je spomenutoga plemića te u svojem imenu kao posljednju sastavnicu nosi očevo ime. Osim toga, dvojica dječaka nositelja višestrukoga osobnog imena dobili su ime prema krsnom kumu, Franji Žaveru pl. Peičiću. Dječak po imenu *Franjo Žav.* naslijedio je obje sastavnice kumova imena, dok je dječak po imenu *Šandor Franjo* naslijedio samo jednu. Sastavnica *Ksaver* u matičnoj je knjizi zapisana na različite načine – *Žaver*, *Šaver*, *Saver*, *Žav.*, *Sav*. Iako je spomenuti plemić bio krsni kum i dječaku po imenu *Gustav Ilija*, u osobnom imenu toga krštenika nije se odrazilo osobno ime kuma.

S obzirom na rezultate analize utjecaja društvenog staleža na nadijevanje višestrukih osobnih imena, tezu da su se roditelji višeg društvenog staleža na taj način željeli istaknuti nije moguće ni potvrditi ni opovrgnuti. Iako je vidljivo da su velik postotak višestrukih osobnih imena nadjenuli roditelji višega staleža, nije zanemariv podatak da je jednak postotak seljaka nadjenulo djetetu višestruko ime. Također, ako se u obzir uzmu zanimanja svih roditelja koji se pojavljuju u građi, najviše je upravo onih nižeg staleža (poljodjelaca i obrtnika). Je li to razlog

zbog kojega je udio višestrukih osobnih imena ovako malen i je li zaista istinita teza da se imućniji ljudi na taj način žele istaknuti – ostaje istražiti na temelju podataka prikupljenih u većem vremenskom razdoblju.

6.4. Analiza osobnih imena prema jezičnom podrijetlu

„Kad se govori o jezičnome podrijetlu osobnih imena, tad se ona proučavaju kao dio jezičnoga sustava za koji vrijede ista pravila i zakonitosti kao i za ostale jezične jedinice“ (Čilaš Šimpraga i dr. 2018: 20, prema Matasović 1997: 91). „To znači da se jezično podrijetlo osobnih imena teorijski određuje kao podrijetlo općih riječi: mogu biti *naslijeđena* iz starijega jezičnog stanja, *posuđena* iz drugih jezika ili *tvorena* unutar danoga jezika poznatim tvorbenim načinima“ (Čilaš Šimpraga i dr. 2018: 20). Ipak, „osobna su imena sociolingvistička činjenica te ih se ne može „istrgnuti“ iz društvenoga konteksta u kojemu su nastala i/ili nadjenuta“ (Čilaš Šimpraga i dr. 2018: 20), stoga se ona u onomastici „ne definiraju prema strogo formalnome kriteriju podrijetla, već u definiranju pojedinih imena dominiraju različiti jezični odnosno onomastički kriteriji“ (Čilaš Šimpraga i dr. 2018: 20).

Narodna osobna imena „predstavljaju najstarije hrvatske spomenike“ (Šimunović 2009: 143) te su „preslik slavenske i indoeuropske antroponimije“ (Šimunović 2009: 143). Tvorena su od slavenskih osnova i dijele se na:

- a) Neizvedena (jednoleksemna, „samotvorna“) osobna imena koja se ujedno smatraju i najstarijim imenima nastalim onimizacijom. Primjeri su takvih imena: *Vjera, Nada, Vuk, Neven* (Čilaš Šimpraga i dr. 2018: 20).
- b) Složena (dvoleksemna) osobna imena „nastala slaganjem dviju imenskih sastavnica“ (Čilaš Šimpraga i dr. 2018: 21). Primjeri su takvih imena: *Vjekoslav, Branimir, Višeslav*.

Imena obiju skupina mogu se kratiti (kraćenju, tj. svođenju na jednu sastavnicu, osobito su podložna složena osobna imena; npr. *Vjekoslava > Slava*) ili pak izvoditi dodavanjem prepoznatljivih osobnoimenskih sufikasa na polazišnu ili prethodno pokraćenu osnovu (npr. *Nada > Nadica, Slava /< Vjekoslava/ > Slavica*).

Ulazak stranih osobnih imena u hrvatski jezik prisutan je od davnina sve do danas. Prva osobna imena stranoga podrijetla bila su imena podrijetlom iz hebrejskog jezika koja su u hrvatski jezik ušla uglavnom iz Biblije, a manji je broj ušao „kontaktima koji su postojali između židovskih zajednica u Hrvatskoj i nežidovskih stanovnika“ (Nosić 2001: 69). Riječ je o

biblijsko-svetačkim imenima (primjer *Ivan* i *Marija*) koja su danas prilagođena jeziku primatelju na svim jezičnim razinama pa ih mnogi uopće ne prepoznaju kao imena stranoga podrijetla. Za vrijeme osmanlijskih osvajanja u 15. stoljeću u hrvatski jezik počinju ulaziti i imena muslimanskoga podrijetla (primjer *Haris* i *Lejla*), a s vremenom su u hrvatski antroponimijski sustav ušla i imena iz različitih stranih jezika – grčkog, latinskog, slavenskih jezika, mađarskog jezika te iz germanskih jezika (ranije njemačkoga, a danas uglavnom engleskog jezika) (Čilaš Šimpraga i dr. 2018: 27-34).

U nastavku slijedi analiza prikupljenih osobnih imena prema jezičnom podrijetlu. Iz nje su isključena višestruka osobna imena o čijem je podrijetlu već bilo riječi.

6.4.1. Ženska osobna imena prema jezičnom podrijetlu

Imena idioglotskoga podrijetla (narodna) iznimno su rijetka među prikupljenim ženskim osobnim imenima. Osim imena *Vjekoslava*, koje je sastavnicom višestrukoga imena *Aloizia Vjekoslava*, pojavljuju se još dva ženska narodna osobna imena, *Janja* i *Milka*. Ime *Janja* nastalo je prema apellativu *janje* i izvedeno je sufiksom *-a*, dok je ime *Milka* izvedeno sufiksom *-ka* od imena *Mila* koje je nastalo onimizacijom pridjeva. U primjeru imena *Milka* očituje se „značenjska prozirnost riječi na kojoj se ime temelji“ (Frančić 2014: 138), a izborom upravo takvoga imena željelo se na dijete prenijeti određene vrline. Upravo osobno ime *Milka* svjedoči o tome da „ženska imena u pravilu teže obilježavanju nježnosti, gracilnosti i ljepote“ (Brozović Rončević – Žic Fuchs 2005: 98).

Sva ostala ženska osobna imena potvrđena u građi aloglotskoga su podrijetla. Među njima su sva imena biblijska, svetačka ili biblijsko-svetačka imena (i njihove izvedene i pokraćene varijante). U građi su potvrđena ova jednostruka biblijska, svetačka ili biblijsko-svetačka imena: *Aloysia/Alojsia*, *Amalia*, *Ana/Anna*, *Antonia*, *Aurelia*, *Bara*, *Elisabeta*, *Emilia*, *Eva*, *Franciska/Franjka*, *Gisela*, *Helena*, *Jela*, *Jula/Juliana/Julijana*, *Karolina*, *Kata/Katarina*, *Laura*, *Leopoldina*, *Magdalena*, *Manda*, *Marga/Margita*, *Maria/Marija*, *Matilda*, *Paulina*, *Reza/Terezija/Terezia/Therezija*, *Rozalia/Rosalia/Rožalija/Roza*, *Sofia* i *Stefanija*.

Među trideset etimologijski različitih jednostrukih ženskih osobnih imena dvadeset osam je aloglotskoga podrijetla što čini oko 93 % od ukupnog broja jednostrukih ženskih imena.

6.4.2. Muška osobna imena prema jezičnom podrijetlu

Imena idioglotskoga podrijetla (narodna) rijetko se pojavljuju i među prikupljenim muškim osobnim imenima. Osim narodnih imena *Dragutin* i *Vladimir* koja su sastavnice višestrukih imena *Dragutin Mato* i *Vladimir Stevo Franjo*, u građi se pojavljuje još jedno narodno ime, *Stanislaus*. Riječ je o dvoleksemnom osobnom imenu (imenu sastavljenom od dviju osnova) koje je u Matičnoj knjizi zapisano latinskim jezikom.

Preostala jednostruka muška imena potvrđena u građi aloglotskog su podrijetla. Među njima su sva imena biblijska, svetačka ili biblijsko-svetačka, dok se nesvetačka imena uopće ne pojavljuju. U građi su potvrđena ova biblijska, svetačka ili biblijsko-svetačka osobna imena: *Adam*, *Adolf*, *Alexander/Aleksandar*, *Aloÿsius*, *Andrija*, *Antun*, *Blaž*, *Ernest*, *Eugen*, *Fabijan*, *Feliks*, *Filip*, *Franjo*, *Gabriel/Gavro*, *Gÿuro/Gjuro/Gijuro*, *Grgur*, *Ignac*, *Imbro/Imro*, *Ivan/Ivo*, *Jakob/Jakov*, *Josip/Jozo/Joso/Josephus*, *Karla*, *Leonard*, *Luka*, *Marian/Marijan*, *Marin*, *Marko*, *Martin*, *Mato/Matia/Matija/Matheo*, *Mijo/Mihael/Michael*, *Nikola*, *Pavo*, *Petar*, *Roko*, *Rudolf*, *Stjepan/Stephanus/Stipo*, *Šimun*, *Tomo*, *Valentin* i *Vinko*.

Među četrdeset četiri etimologijski različita jednostruka muška imena četrdeset tri su aloglotskog podrijetla što čini gotovo 98 % od ukupnoga broja jednostrukih muških osobnih imena.

6.5. Kriteriji izbora osobnog imena

Postoji nekoliko kriterija izbora osobnoga imena. „U prošlosti se imenom veoma često nastojao sačuvati spomen na pretke pa su se novorođenčad imenovala prema djedu, baki, ocu, majci (kult predaka), nerijetko prema kumovima (kult prijateljstva), a veoma često prema svetcu uoči čijega su blagdana rođena ili krštena (kalendarsko načelo)“ (Čilaš Šimpraga i dr. 2018: 44). Iako izbor osobnoga imena danas potpuno ovisi o volji imenovatelja, znanstvenici koji se bave proučavanjem osobnih imena tvrde da na njihov izbor ipak utječu određeni čimbenici, odnosno da se oni „pri izboru osobnih imena vode *društvenom intuicijom* koja se temelji na pravilima i normama za izbor imena u njihovu društvu kojih roditelji čak ne trebaju ni biti svjesni“ (Čilaš Šimpraga i dr. 2018: 44).

Prema izrazu osobnoga imena, nasljednost se dijeli na djelomičnu i potpunu pri čemu se potpuna nasljednost „ogleda u potpunoj identičnosti plana izraza dvaju istospolnih denotata“ (Frančić 1997: 46), dok djelomična nasljednost podrazumijeva „podudarnost dijela plana izraza

osobnih imena dvaju denotata (istog ili različitog spola)“ (Čilaš Šimpraga i dr. 2018: 46). Iz tog su razloga u ovom poglavlju sve varijante etimologijski istoga imena tretirane kao zasebno ime.

6.5.1. Kalendarsko načelo

Najčešći je kriterij izbora osobnoga imena djeteta nadijevanje prema katoličkom kalendaru. Običaj je nadjenuti ime onoga sveca čiji je spomendan isti dan kada je dijete rođeno/kršteno ili je vremenski najbliže datumu rođenja/krštenja djeteta. Razlozi su nadijevanja imena prema najbližem svecu profilaktički – vjerovanje da će na taj način dijete biti zaštićeno moćima određenog sveca.

U primjeru najčešćega ženskog imena *Jul(j)ana/Jula* (55) šest se nositeljica rodilo i krstilo u siječnju ili veljači kada su spomendani svete Julijane (9. siječnja i 16. veljače). S obzirom na velik broj marijanskih blagdana tijekom crkvene godine, ovisnost izbora imena *Mari(j)a* o katoličkom kalendaru ne može se jednoznačno odrediti, ali se može pretpostaviti. Od četrdeset tri nositeljice imena *Marija*, njih je devet rođeno i kršteno u siječnju kada je blagdan Marije Bogorodice. Među njima je jedna djevojčica rođena i krštena na sam blagdan (1. siječnja). Osim prema katoličkom kalendaru, dvije su djevojčice među njima ime mogle dobiti i prema krsnoj kumi čije je ime također *Mari(j)a*. Sedam nositeljica imena *Marija* rođeno je i kršteno i u prosincu kada je blagdan Bezgrešnoga začeca Blažene Djevice Marije (8. prosinca), a po četiri su djevojčice rođene i krštene u travnju i kolovoza kada se slave sveta Marija Kleofina (9. travnja) i Velika Gospa (15. kolovoza). Ipak, tri od četiri djevojčice po imenu *Mari(j)a* rođene u travnju, osim prema katoličkom kalendaru, ime su mogle dobiti prema krsnoj kumi ili majci. Među trideset četiri nositeljice imena *Kata/Katarina*, njih su tri rođene i krštene oko spomendana Katarine Sienske (29. travnja), njih šest oko spomendana blažene Katarine Kotromanić (25. listopada), od kojih je jedna djevojčica rođena i krštena na sam spomendan, i njih deset oko spomendana Katarine Aleksandrijske (25. studenoga). Od devetnaest nositeljica imena *Kata/Katarina* koje su ime vjerojatno dobile prema navedenim sveticama, njih su tri mogle biti imenovane prema različitim kriterijima (dvije prema krsnoj kumi, a jedna prema majci). Među trideset dvije djevojčice imena *Ana/Anna* njih je deset rođeno i kršteno u srpnju i prvoj polovici kolovoza, što sugerira povezanost sa spomendanom svete Ane (26. srpnja). Tri su djevojčice među njima, osim prema katoličkom kalendaru, mogle biti imenovane i prema kumama. Sedam od dvadeset osam djevojčica kojima je nadjeveno ime *Reza/Terezi(j)a/Therezija* rođeno je i kršteno u listopadu kada se slavi spomendan svete

Terezije Avilske. Među njima je jedna djevojčica rođena, a jedna krštena na sam blagdan svete Terezije Avilske (15. listopada). Obje djevojčice nositeljice imena *Marija Magdalena* rođene su i krštene oko spomendana istoimene svete (22. srpnja). Također, četiri od osamnaest djevojčica nositeljica imena *Manda* rođeno je i kršteno oko spomendana svete Marije Magdalene. Sedam od dvanaest djevojčica po imenu *Eva* rođeno je ili kršteno oko blagdana Adama i Eve (24. prosinca). Djevojčica nositeljica dvostrukoga osobnog imena *Eva Hermina* rođena je i krštena nekoliko dana uoči blagdana povezanih s objema sastavnicama njezina imena – blagdan Adama i Eve i spomendan svete Hermine (oba se slave 24. prosinca). Ime *Rozalia* i njegove varijante broje sedam nositeljica od kojih je jedna rođena i krštena na spomendan svete Ruže Viterbske (4. rujna). Obje djevojčice po imenu *Bara* rođene su i krštene oko spomendana svete Barbare (4. prosinca). Od dvije nositeljice imena *Janja*, jedna je rođena i krštena uoči spomendana svete Janje Praške (21. siječnja). Djevojčica po imenu *Antonia* rođena je i krštena nekoliko dana prije spomendana svetoga Antuna Padovanskog, 13. lipnja. Osim toga, ime njezinoga oca je *Antun*, stoga je djevojčica mogla biti imenovana prema dvama kriterijima. Djevojčica nositeljica dvostrukoga imena *Francika Josipa* rođena je i krštena u ožujku kada se slave spomendani povezani s objema sastavnicama njezina imena, spomendan Franciske Rimske (9. ožujka) i blagdan svetoga Josipa (19. ožujka). Njezino je ime također moglo biti nadjeveno prema različitim kriterijima jer se njezina krsna kuma također zvala *Francika*. Na spomendan svetog Leopolda (15. studenoga), rođena je i krštena jedina nositeljica imena *Leopoldina*. U prosincu su rođene i krštene djevojčice po imenu *Stefanija* i *Štefanija Matilda*, što sugerira povezanost sa spomendanom svetoga Stjepana (26. prosinca). Jedna je od njih krštena na sam blagdan navedenoga sveca.

Od četrdeset i jednog nositelja imena *Stjepan* i njegovih varijanti, dvadeset i dva su rođena ili krštena oko dvaju spomendana istoimenoga sveca. Oko spomendana Stjepana Ugarskoga (16. kolovoza) rođeno je i kršteno njih petnaest, a oko spomendana Stjepana Prvomučenika (26. prosinca) njih sedam. Dvojica među njima krštena su na sam spomendan svetog Stjepana Prvomučenika. Među potonjima su dvojica dječaka ime mogla dobiti i prema kriteriju nasljednosti. Od četrdeset i jednog dječaka nositelja imena *Mato/Mati(j)a/Matheo* njih su šestorica rođena i krštena oko tadašnjega spomendana svetoga Matije (24. veljače), a njih jedanaest oko spomendana svetoga Mateja (21. rujna). Među njima je jedan dječak kršten na sam spomendan svetoga Matije, a jedan na spomendan svetoga Mateja. Trojica među njima ime su mogla dobiti i prema drugim kriterijima (dvojica prema ocu, a jedan prema krsnom kumu). U veljači je rođen i dječak po imenu *Dragutin Mato* čija je druga sastavnica mogla biti

nadjevena prema dvama kriterijima – kalendarsko načelo i imenovanje prema krsnom kumu. Slično kao i s primjerom ženskoga imena *Mari(j)a*, ovisnost nadijevanja imena *Ivan* o katoličkom kalendaru ne može se jednoznačno odrediti, ali se može pretpostaviti. Podjednak broj dječaka po imenu *Ivan* rođeno je i kršteno tijekom cijele godine (po trojica ili četvorica dječaka mjesečno). Ipak, najviše je nositelja toga imena, njih šest, rođeno i kršteno u prosincu kada se slave spomendani svetoga Ivana od Križa (14. prosinca), Ivana Kentijskoga (23. prosinca) te Ivana apostola i evanđelista (27. prosinca). Među njima su dvojica dječaka krštena na sam spomendan svetoga Ivana Kentijskoga. Osim toga, kum jednoga dječaka krštenoga na spomendan svetoga Ivana Kentijskoga također se zvao *Ivan* stoga je dječak mogao biti imenovan prema dvama kriterijima. Od dvadeset šest nositelja imena *Antun*, šesnaest ih je povezano sa svecima katoličkog kalendara. Jedanaest ih je rođeno i kršteno oko spomendana Antuna Opata (17. siječnja), a pet oko blagdana svetoga Antuna Padovanskog (13. lipnja). Među potonjima je jedan dječak kršten na sam svečev spomendan (13. lipnja). Ime *Josip/Joso/Jozo/Josephus* (23) u devet se slučajeva može povezati s blagdanom svetoga Josipa (19. ožujka), a među njima je jedan dječak koji je rođen i kršten na sam spomendan. Također, jedan od dječaka nositelja toga imena mogao je biti imenovan i prema krsnom kumu. Od šesnaest nositelja imena *Gjuro/Gjuro/Gijuro*, njih je deset rođeno i kršteno u travnju što je znakovito jer je tada spomendan svetoga Jurja (23. travnja). Šest od osamnaest nositelja imena *Mi(c)hael/Mijo* rođeno je i kršteno oko blagdana arkandela Mihaela, Gabrijela i Rafaela (29. rujna). Među njima je jedan dječak rođen i kršten na sam spomendan. Od petnaest nositelja imena *Petar*, devet je rođeno i kršteno oko spomendana svetoga Petra (29. lipnja). Sedam od jedanaest nositelja imena *Jakob/Jakov* rođeno je i kršteno u srpnju kada je spomendan svetoga Jakova apostola (25. srpnja). Jedan je od njih kršten na sam spomendan. Od deset dječaka po imenu *Nikola* njih je šest rođeno i kršteno oko spomendana, a jedan je kršten na sam spomendan svetoga Nikole (6. prosinca). Među potonjima je jedan dječak imenovan prema dvama kriterijima – kalendarsko načelo i nasljeđivanje. Pet od šest dječaka po imenu *Andrija* rođeno je i kršteno u studenome kada se slavi spomendan svetoga Andrije apostola (30. studenoga). Od šest nositelja imena *Martin* njih su trojica rođena i krštena krajem listopada i početkom studenoga kada su spomendani svetoga Martina Porresa (3. studenoga) i svetoga Martina Tourskoga (11. studenoga). Od šestorice dječaka imenom *Pav(a)o*, njih su dvojica rođena i krštena oko spomendana svetoga Petra i Pavla (29. lipnja), jedan uoči spomendana Pavla Pustinjaka (15. siječnja), a jedan uoči spomendana svetoga Pavla od Križa (19. listopada). Jedan je od njih ime mogao dobiti i prema kumu. Među pet nositelja imena *Franjo*, dvojica su rođena oko spomendana svetoga Franje Paulskoga, (2. travnja), a jedan je kršten na sam spomendan.

Jedan je nositelj imena *Franjo* (čija se krsna kuma zvala *Franjka*) rođen na spomendan svetoga Franje Borgie (10. listopada), stoga je dječak mogao biti imenovan prema različitim kriterijima. Među višestrukim osobnim imenima kojima je jedna sastavnica ime *Franjo* također se uočava mogući utjecaj katoličkoga kalendara. Dječak *Vladimir Stevo Franjo* rođen je i kršten nekoliko dana nakon spomendana Franje Borgie, a *Šandor Franjo* oko spomendana Franje Saleškoga (24. siječnja). Izbor imena *Vladimir Stevo Franjo* sa sigurnošću je motiviran i kriterijem nasljeđivanja od oca. Ime *Luka* (5) dva se puta pojavljuje oko spomendana svetoga Luke evanđelista (18. listopada). Na nadijevanje imena *Vinko* u svih pet slučajeva nesumnjivo je utjecao katolički kalendar. Tri su dječaka krštena na sam spomendan svetoga Vinka (22. siječnja), a jedan je od njih rođen isti dan. Sva četvorica dječaka po imenu *Marko* rođena su i krštena oko spomendana Marka evanđelista (25. travnja), a dvojica od njih rođena su na sam spomendan. Od trojice dječaka po imenu *Adam*, dvojica su rođena i krštena uoči blagdana Adama i Eve (24. prosinca). Jedan od četvorice dječaka po imenu *Karla* rođen je i kršten uoči spomendana svetoga Karla Boromejskoga (4. studenoga). Dva od četiri nositelja imena *Tomo* rođena su i krštena oko spomendana svetoga Tome Becketa (29. prosinca). Obojica su dječaka po imenu *Mari(j)an* rođena i krštena oko blagdana Svijećnice, a jedan je od njih rođen na sam blagdan. Također, jedan je od njih mogao biti imenovan i prema kumi koja se zvala *Maria*. Na blagdan Svijećnice rođen je i kršten i dječak po imenu *Marin*. Obojica su dječaka po imenu *Valentin* povezana sa spomendanom svetoga Valentina (14. veljače), a jedan od njih rođen je i kršten na sam spomendan. Među osobnim imenima koja imaju samo jednu potvrdu u građi također se primjećuje povezanost s katoličkim kalendarom. Nositelj imena *Blaž* rođen je i kršten nekoliko dana prije spomendana istoimenoga sveca (3. veljače). Dječak nositelj imena *Fabijan* rođen je na sam spomendan svetoga Fabijana (20. siječnja). Dječak po imenu *Filip* rođen je i kršten nekoliko dana prije spomendana svetoga Filipa i Jakova (3. svibnja). Nositelj imena *Roko* rođen je i kršten nekoliko dana prije blagdana svetog Roka (16. kolovoza), a dječak po imenu *Šimun* rođen je i kršten nekoliko dana nakon spomendana istoimenoga sveca (8. listopada). Među višestrukim imenima zamijećeno je da je druga sastavnica nadjevena prema svecu čiji je spomendan najbliže datumu rođenja ili krštenja pa je tako dječak po imenu *Gustav Ilija* rođen na spomendan Ilije proroka (20. srpnja), dječak po imenu *Ivan Emil* (koji je prvu sastavnicu imena naslijedio od oca) rođen je i kršten dva dana prije spomendana svetoga Emilijana iz Cogolle (10. ožujka), a dječak imena *Ignjat-Florian* rođen je i kršten na sam blagdan svetoga Florijana (4. svibnja).

6.5.2. Imenovanje prema kumovima

Imenovanjem djeteta prema kumovima njegovao se „kult prijateljstva“. Na taj se način kumovima želi zahvaliti i izraziti poštovanje.

Od 598 prikupljenih osobnih imena, 103 su imena dobivena prema kumovima, što je 17,3 % od ukupnoga broja osobnih imena. To je dvostruko manje nego imena dobivenih prema svecima katoličkog kalendara, ali čak četiri puta više nego imena naslijeđenih od roditelja. Osamdeset osam je primjera potpune podudarnosti (v. Tablica 10 i 11), a petnaest djelomične (v. Tablica 12, 13 i 14).

Osobno ime kuma	Osobno ime krštenoga dječaka	Jednostruko osobno ime	Višestruko osobno ime	Ukupno
Ivan	Ivan	5	0	5
Mato	Mato	3	1	4
Stjepan	Stjepan	4	0	4
Antun	Antun	2	0	2
Franjo	Franjo	0	2	2
Imro	Imro	1	0	1
Jozo	Jozo	1	0	1
Karla	Karla	1	0	1
Leonard	Leonard	1	0	1
Luka	Luka	1	0	1
Pavo	Pavo	1	0	1
Petar	Petar	1	0	1
Stevo	Stevo	0	1	1
Šandor	Šandor	0	1	1
Tomo	Tomo	1	0	1
Žaver	Žaver	0	1	1
Ukupno				28

Tablica 10. Prikaz potpune podudarnosti osobnoga imena kuma i krštenog dječaka

Osobno ime kume	Osobno ime krštene djevojčice	Jednostruko osobno ime	Višestruko osobno ime	Ukupno
Maria	Maria	9	0	9
Jula	Jula	9	0	9
Manda	Manda	7	0	7
Marija	Marija	6	0	6
Kata	Kata	6	0	6
Ana	Ana	5	0	5
Eva	Eva	3	0	3
Juliana	Juliana	3	0	3
Reza	Reza	2	0	2
Aloysia	Aloysia	1	0	1
Francika	Francika	1	0	1
Franciska	Franciska	1	0	1
Jela	Jela	1	0	1
Julijana	Julijana	1	0	1
Marga	Marga	1	0	1
Margita	Margita	1	0	1
Matilda	Matilda	0	1	1
Terezija	Terezija	1	0	1
Terezia	Terezia	1	0	1
Ukupno				60

Tablica 11. Prikaz potpune podudarnosti osobnoga imena kume i krštene djevojčice

Među osamdeset osam potpuno podudarnih imena krštenika s imenima kumova, dvadeset osam ih je imenovano prema kumi (v. Tablica 11), a šezdeset prema kumu (v. Tablica 10). Ukupno je petnaest različitih imena dobivenih prema kumu, a devetnaest prema kumi. Najčešći je potpuno podudarni muški par *Ivan : Ivan* (5). Za njim slijede *Mato : Mato* (4) i *Stjepan : Stjepan* (4), imena koja se ujedno nalaze na prvom mjestu popisa najčešćih muških imena potvrđenih u građi. Pritom valja istaknuti da se imena *Ivan* i *Stjepan* pojavljuju samo kao jednostruko ime, dok se ime *Mato* pojavljuje i kao sastavnica višestrukoga osobnog imena. Iduća su dva para *Antun : Antun* (2) i *Franjo : Franjo* (2). Ime *Antun* oba se puta pojavljuje kao

jednostruko ime, a *Franjo* isključivo kao sastavnica višestrukoga imena. Svi su ostali potpuno podudarni muški parovi potvrđeni jedanput. Kao jednostruka imena pojavljuju se: *Imro*, *Jozo*, *Karla*, *Luka*, *Leonard*, *Pavo*, *Petar* i *Tomo*, a kao sastavnice višestrukih imena *Stevo* i *Šandor*.

Ako se promotre potpuno podudarna imena koja su djevojčice dobile prema kumama najčešće se pojavljuju dva para, *Jula : Jula* (9) i *Maria : Maria* (9). To su ujedno i najčešća ženska imena koja se pojavljuju u cjelokupnoj građi. Slijede imenski parovi *Manda : Manda* (7), *Kata : Kata* (6), *Marija : Marija* (6) i *Ana : Ana* (5). Parovi *Eva : Eva* (3), *Julijana : Julijana* (2) i *Reza : Reza* (2) slabo su frekventni. Najviše je parova imena koja se pojavljuju samo jednom, ukupno njih deset. Od imenskih parova potvrđenih jedanput, samo se ime *Matilda* pojavljuje kao sastavnica višestrukoga imena.

Osobno ime kuma	Osobno ime krštenog dječaka	Jednostruko osobno ime	Višestruko osobno ime	Ukupno
Joso	Josip	1	1	2
Mato	Matia	1	0	1
Ukupno				3

Tablica 12. Prikaz djelomične podudarnosti osobnoga imena kuma i krštenog dječaka

Osobno ime kume	Osobno ime krštene djevojčice	Jednostruko osobno ime	Višestruko osobno ime	Ukupno
Jula	Juliana	3	0	3
Reza	Terezija	2	0	2
Alojzia	Aloizia	0	1	1
Marga	Margita	1	0	1
Marija	Maria	1	0	1
Theresia	Reza	1	0	1
Ukupno				9

Tablica 13. Prikaz djelomične podudarnosti osobnoga imena kume i krštene djevojčice

Osobno ime kume	Osobno ime krštenog dječaka	Jednostruko osobno ime	Višestruko osobno ime	Ukupno
Franjka	Franjo	1	0	1
Josefa	Josip	1	0	1
Maria	Marijan	1	0	1
Ukupno				3

Tablica 14. Prikaz djelomične podudarnosti osobnoga imena kume i krštenog dječaka

Među djelomično podudarnim imenima osjetno je manje primjera. Od ukupno petnaest djelomično podudarnih imena, dvanaest je nadjeveno prema kumi, a tri prema kumu. Osim toga, zanimljivo je da su ime prema kumi dobivale i djevojčice i dječaci, a prema kumu samo dječaci. Iz toga proizlazi da se u primjerima djelomične podudarnosti imena krštenika i kumova pojavljuju tri moguće relacije, kum-dječak (v. Tablica 12), kuma-djevojčica (v. Tablica 13) i kuma-dječak (v. Tablica 14), a relacija kum-djevojčica izostaje.

U primjerima djelomične podudarnosti između kuma i dječaka pojavljuju se dva para imena. Zanimljivo je da su u oba slučaja dječaci dobili temeljnu varijantu imena, *Josip* i *Matia*, prema kumovom pokraćenom obliku *Joso* i *Mato*. Ime *Josip* pojavljuje se i kao jednostruko ime i kao sastavnica višestrukoga imena, dok se ime *Mato* pojavljuje samo kao jednostruko ime.

Kada je riječ o djelomičnoj podudarnosti između imena kume i djevojčice primjećuju se dva imenska para koja se pojavljuju više od jedanput (*Juliana* : *Jula* (3) i *Terezija* : *Reza* (2)) i u oba slučaja krštene djevojčice nose temeljnu varijantu imena dobivenu prema kuminoj pokraćenoj varijanti. Svi su ostali imenski parovi slabe frekvencije i pojavljuju se jedanput: (*Aloizia* : *Alojzia*, *Margita* : *Marga*, *Maria* : *Marija* i *Reza* : *Theresia*). U primjerima *Aloizia* : *Alojzia* i *Maria* : *Marija* riječ je o nepodudarnosti plana izraza u samo jednom slovu. Pojavljuju se i parovi s obrnutim poretком članova (*Reza* : *Terezija* i *Theresia* : *Reza*). Među imenima dobivenim prema kumi, samo se ime *Aloizia* pojavljuje kao sastavnica višestrukoga imena.

Ukupno se tri para imena pojavljuju kao primjeri djelomične podudarnosti imena dječaka i kume i svaki je par potvrđen jedanput: *Franjka* : *Franjo*, *Josefa* : *Josip*, *Maria* : *Marijan*. Imenski par koji čine dva temeljna imena je *Josefa* : *Josip*, dok je u primjeru *Maria* : *Marijan* kumino ime temeljno, a dječakovo izvedeno. U imenskom paru *Franjka* : *Franjo* obrnuta je situacija. Kuma je nositeljica izvedenoga imena, a kršteni dječak temeljnoga.

6.5.3. Nasljeđivanje osobnoga imena

Iako je nasljeđivanje osobnoga imena članova obitelji, posebice roditelja, u prošlosti bilo često zastupljeno, analizirana građa tu tezu ne potvrđuje.

Među 598 prikupljenih osobnih imena dvadeset pet je naslijeđenih prema roditeljima što je 4,2 % od ukupnoga broja osobnih imena krštene djece. Dvadeset jedan je primjer potpune nasljednosti (v. Tablica 7 i 8), a četiri djelomične (v. Tablica 9).

Osobno ime oca	Osobno ime sina	Jednostruko osobno ime	Višestruko osobno ime	Ukupno
Mato	Mato	5	0	5
Ivan	Ivan	1	1	2
Pavo	Pavo	2	0	2
Petar	Petar	2	0	2
Stjepan	Stjepan	2	0	2
Franjo	Franjo	0	1	1
Joso	Joso	1	0	1
Jozo	Jozo	1	0	1
Nikola	Nikola	1	0	1
Rudolf	Rudolf	1	0	1
Šandor	Šandor	0	1	1
Ukupno				19

Tablica 7. Prikaz potpune nasljednosti osobnoga imena između oca i sina

Osobno ime majke	Osobno ime kćeri	Jednostruko osobno ime	Višestruko osobno ime	Ukupno
Maria	Maria	1	0	1
Marija	Marija	0	1	1
Ukupno				2

Tablica 8. Prikaz potpune nasljednosti osobnoga imena između majke i kćeri

Od ukupno dvadeset jednog potpuno naslijeđenog imena roditelja, devetnaest je dobiveno prema ocu (v. Tablica 7), a dva prema majci (v. Tablica 8). Najčešće muško naslijeđeno ime je *Mato* (5). To je ujedno i najčestotnije muško ime uzevši u obzir čitav muški osobnoimenski korpus. Slijede imena *Pavo*, *Petar* i *Stjepan* koja su naslijeđena po dva puta, a imena *Joso*, *Nikola* i *Rudolf* naslijeđena su jednom. Ime *Ivan* naslijeđeno je jednom kao jednostruko, a jednom kao sastavnica dvostrukoga imena, dok su imena *Franjo* i *Šandor* naslijeđene samo kao sastavnice višestrukoga imena.

Dvije su varijante etimologijski istoga imena potpuno naslijeđene od majki. Ime *Maria* naslijeđeno je jednom kao jednostruko ime, a njegova varijanta s intervokalnim *j*, *Marija*, također jednom, ali kao sastavnica višestrukoga imena.

Osobno ime oca	Osobno ime sina	Osobno ime oca	Osobno ime kćeri	Osobno ime majke	Osobno ime kćeri
Joso	Josephus	Antun	Antonia	Katharina	Katarina
				Rozalia	Roza

Tablica 9. Prikaz djelomične nasljednosti imena roditelja

Među djelomično naslijeđenim osobnim imenima roditelja (v. Tablica 9) samo su četiri primjera. Dva su imena naslijeđena prema ocu i dva prema majci. Zanimljivo je da se u malenom broju primjera pojavljuju gotovo sve moguće relacije nasljednosti, otac-sin, otac-kći, majka-kći, a izostaje jedino primjer za relaciju majka-sin. U primjeru *Joso : Josephus* otac je nositelj pokraćene varijante imena, dok je sinu nadjenulo temeljno ime, ujedno zapisano latinskim jezikom. Obrnuta je situacija s imenima *Rozalia : Roza*, gdje je majka nositeljica temeljnoga imena, a kćeri je nadjenula pokraćenu varijantu. U primjeru djelomične nasljednosti *Katharina : Katarina* riječ je o istom imenu zapisanom na dva načina pa dolazi do nepoklapanja u planu izraza samo u jednom slovu. U primjeru nasljednosti *Antun : Antonia* riječ je također o djelomičnom preklapanju plana izraza. Latinska verzija imena *Antun* glasi *Antonius* od kojega je nastalo žensko ime *Antonia*.

6.6. Osobna imena blizanaca

„Blizanci su činjenicom zajedničkoga rođenja te, u slučaju jednojajčanih blizanaca i činjenicom istoga genetskog koda, od prirode uspostavljeni kao par, a kao par ih doživljavaju i ostali, pa i sami roditelji, o čemu svjedoči i učestala praksa imenovanja blizanaca imenima koja čine par“ (Čilaš Šimpraga 2015: 18). Zbog činjenice da nerijetko nose vezana imena, blizanci postaju sve većim zanimanjem onomastičkih istraživanja. Njihova imena mogu biti povezana istim početnim slovom, istim početnim i dočetnim slogom ili ritmičnošću pri izgovoru (Brozović Rončević – Čilaš Šimpraga 2006: 17). Osim toga, mogu biti povezana mocijski (npr. *Ivan* i *Ivana*) ili semantičko-motivacijski (npr. *Joakim* i *Ana*, prema imenima roditelja Blažene Djevice Marije).

U istraživanoj građi pojavljuje se sedam parova blizanaca. Pet je parova blizanaca istoga, a dva su para različitoga spola. Riječ je o ovim parovima: *Manda* i *Antun*, *Ana* i *Margita*, *Petar* i *Martin*, *Mato* i *Antun*, *Roko* i *Stjepan*, *Gyuro* i *Reza*, *Vinko* i *Petar*. Zanimljivo je primijetiti da među navedenim primjerima dolazi do odstupanja od prakse nadijevanja vezanih imena. Nema mocijske povezanosti imena niti povezivanja imena istim početnim slovom, početnim i dočetnim slogom te ritmičnošću. Jedini par čija se imena mogu smatrati povezanima jesu *Roko* i *Stjepan*. Riječ je o imenima čiji je spomendan prema katoličkom kalendaru slavi isti dan, 16. kolovoza.

Među četrnaest osobnih imena blizanaca, dvanaest je etimologijski različitih. Imena *Antun* i *Petar* pojavljuju se dva puta, dok se sva ostala imena pojavljuju jedanput. Blizanačka imena beziznimno su aloglotskoga podrijetla.

6.7. Osobna imena nezakonite djece

Nezakonitom djecom smatraju se ona rođena izvan zakonitog braka. Među ukupno 599 krštenika u analiziranom razdoblju, pojavljuje se pedeset osam nezakonite djece. Iz toga proizlazi da je udio nezakonite djece u građi 9,7 %. Dvadeset šest je djevojčica, a trideset dva dječaka. Budući da se u matici beziznimno pojavljuju potpuni podaci o majci, a ponekad i o ocu, zaključuje se da među nezakonitom djecom nema nahoda.⁵ Slijedi tablični prikaz čestotnosti pojedinih ženskih i muških imena među nezakonitom djecom.

⁵ Neželjena, napuštena djeca.

Žensko ime	Broj nositeljica
Marija (3) Maria (2)	5
Ana	4
Jula (3) Julijana (1)	4
Reza (2) Terezija (1) Therezija (1)	4
Kata	3
Manda	2
Amalia	1
Franciska	1
Jela	1
Milka	1
Ukupno	26

Tablica 15. Prikaz osobnih imena nezakonitih djevojčica

Uzevši u obzir jezično podrijetlo imena nezakonitih djevojčica, dominiraju imena aloglotskoga postanja. U skupini aloglotskih imena sva su imena svetačka ili biblijsko-svetačka. Ime *Milka* jedino je narodno osobno ime potvrđeno među imenima nezakonitih djevojčica. Najčešće se pojavljuje ime *Mari(j)a* (5), slijedi *Ana* (4), zatim *Jula/Julijana* (4), *Reza/T(h)erezija* (4), *Kata* (3) te *Manda* (2). Imena *Amalia*, *Franciska*, *Jela* i *Milka* pojavljuju se jednom. Ako se promotri njihova tvorbena struktura, među imenima nezakonitih djevojčica pretežno se pojavljuju temeljna imena (*Amalia*, *Ana*, *Franciska*, *Mari(j)a* i *Therezi(j)a*), slijede pokraćena (*Jela*, *Jula*, *Kata*, *Manda* i *Reza*), a samo je jedno izvedeno ime (*Milka*). Kada je riječ o kriterijima izbora imena nezakonitih djevojčica, sedam od dvadeset šest imena nezakonitih djevojčica potpuno je ili djelomično podudarno kuminu imenu, a u manjem broju primjera uočava se i povezanost s katoličkim kalendarom. Jedna djevojčica imenom *Therezija* rođena je, a djevojčica imenom *Reza* krštena na spomendan svete Terezije Avilske, 15. listopada. Također, jedna djevojčica po imenu *Ana* rođena je i krštena nekoliko dana prije spomendana svete Ane, 26. srpnja.

Muško ime	Broj nositelja
Joso (3) Jozo (2) Josip (2)	7
Antun	3
Mato	3
Ivan	3
Petar	3
Stjepan (2) Stephanus (1)	3
Franjo	2
Alexander	1
Franjo Žav.	1
Jakob	1
Martin	1
Mijo	1
Nikola	1
Šandor	1
Šimun	1
Ukupno	32

Tablica 16. Prikaz osobnih imena nezakonitih dječaka

Iz tabličnoga prikaza razvidno je da su, s obzirom na jezično podrijetlo, muška imena nezakonite djece beziznimno aloglotskoga postanja. To znači da u korpusu muških imena nezakonite djece nema narodnih osobnih imena. Sva su imena među njima svetačka ili biblijsko-svetačka. Najčešće se pojavljuje ime *Jozo/Joso/Josip* (7), slijede *Antun* (3), *Ivan* (3), *Mato* (3), *Petar* (3) i *Stjepan/Stephanus* (3). Dva se puta pojavljuje ime *Franjo*, a jednom *Alexander*, *Jakob*, *Martin*, *Mijo*, *Nikola*, *Šandor* i *Šimun*. Među imenima nezakonite djece pojavljuje se i jedno višestruko ime, *Franjo Žav.*, koje je ujedno i jedino višestruko ime među osobnim imenima sve nezakonite djece. Jednako kao i djevojčicama, nezakonitim dječacima pretežno su se nadijevala temeljna imena, a pojavljuje se i nekoliko pokraćenih varijanti (*Joso/Jozo*, *Mato*, *Mijo*). Kada je riječ o kriterijima izbora imena nezakonitih dječaka, svega je šest od trideset dva dječaka dobilo potpuno ili djelomično podudarno ime kumovu imenu, a nekoliko je onih čiji je izbor vjerojatno povezan s katoličkim kalendarom.

6.8. Jezične značajke zapisa osobnih imena

Imajući na umu da osobna imena „nastaju u zavičajnome govoru te mnoga i u svojoj službenoj varijanti zadržavaju značajku toga govora“ (Frančić 2014: 157), zanimljivo je osvrnuti se na njihov jezični aspekt. Osim značajki zavičajnoga govora, u zapisu osobnih imena ogleda se i utjecaj stranih jezika s kojima je lokalno stanovništvo na bilo koji način bilo u doticaju.

„Problem“ intervokalnoga *j* najprisutnija je jezična pojava u građi. Ponekad se piše/ne piše ovisno o volji imenovatelja, a ponekad je rezultat nedosljednosti zapisivača. U primjerima *Juliana/Julijana* i *Maria/Marija* prema broju pojavnosti u građi prevladavaju varijante bez intervokalnog *j*. U primjeru *Rosalia/Rozalia/Rožalija* koji se pojavljuje u tri varijante također prevladavaju one bez intervokalnog *j*. Jedini je primjer imena u kojemu se varijante s intervokalnim *j* češće pojavljuju ime *T(h)erezija/Terezia*. Među imenima koja se u građi pojavljuju zapisana samo na jedan način također prevladavaju ona bez intervokalnoga *j*. Riječ je o sljedećim imenima: *Amalia, Antonia, Aurelia, Emilia* i *Sofia*. S intervokalnim *j* zapisana su samo dvije etimološki različite varijante istoga imena, *Stefanija* i *Štefanija*. Ime *Therezija* jedino je žensko ime u kojem se primjećuje zamjena jednoslova *t* dvoslovom *th*, dok je u muških imena više takvih slučajeva. Zanimljivo je primijetiti i pisanje dijakritičkih znakova u imenima *Rožalija* i *Štefanija*. čije su varijante bez dijakritičkih znakova također potvrđene u korpusu. Ime *Aloysia/Alojsia* zapisano je s bezvučnim konsonantom, a njegova je varijanta sa zvučnim konsonantom *Aloizia* također potvrđena u građi, i to kao sastavnica višestrukoga imena. S druge strane, primjer imena s bezvučnim konsonantom, čija se varijanta sa zvučnim konsonantom uopće ne pojavljuje, je ime *Elisabeta*. Budući da je zapisano s dva ponavljajuća suglasnika, ime *Anna* primjer je latiniziranoga imenskog lika.

Među muškim imenima potvrđena su četiri imena zapisana latinskim jezikom: *Aloysius, Josephus, Stanislaus* i *Stephanus*. Zanimljiva je pojava grafema *y*, u primjerima imena *Aloysius* i *Gyuro*, koji se u mnogim jezicima upotrebljavao kao zamjena za *ij* u starim rukom pisanim tekstovima. Današnji se palatal *đ* u matici bilježio doslovima *gj* i *gy* te troslovom *gij* u primjerima *Gjuro, Gyuro* i *Gijuro*. Ime *Alexander* također je grafijski neprilagođeno hrvatskom jezičnom sustavu i pojavljuje se dva puta, dok se njegova prilagođena varijanta *Aleksandar* pojavljuje samo jedanput. Prilagodba hrvatskome jeziku, odnosno zamjena grafema *x* digrafom *ks* očituje se u zapisu imena *Feliks*. Ikavski refleks jata pojavljuje se samo primjeru imena *Stipo* koji ima jednoga nositelja, dok je nositelja imena *Stjepan* s jekavskim refleksom jata trideset devet. U imenu *Ivan Kerst*. slogotvorno se *r* bilježi slijedom *er*, dok se u imenu *Grgur* ono

bilježi bez popratnoga vokala. U primjerima imena *Marian/Marijan* i *Matia/Matija* uočava se dvostrukost u zapisu intervokalnoga *j*, dok je ime *Fabijan* zapisano s intervokalnim *j*, a *Florian* bez njega. Kontrakcija samoglasničkoga skupa *ao* potvrđena je u primjeru imena *Pavo*.

7. Rezultati istraživanja – sumarno

Iz analize prikupljenoga osobnoimenskog korpusa, koji čini 598 osobnih imena u zapisanih u razdoblju između 1883. i 1887. godine u Matičnu knjige Župe svetoga Nikole u Pleternici, možemo zaključiti sljedeće:

a) Najčešće je žensko osobno ime *Jula/Jul(j)ana*. Ono čini oko 20 % od ukupnoga broja ženskih osobnih imena.

b) Vrlo su česta ženska osobna imena *Mari(j)a*, *Kata/Katarina*, *Ana/Anna*, i *T(h)erezi(j)a/Reza*. Ona zajedno s imenom *Jula/Jul(j)ana* čine udio od gotovo 70 % ženskih osobnih imena.

c) Među muškim osobnim imenima najčešća su *Stjepan/Stephanus/Stipo* te *Mati(j)a/Matheo/Mato*. Ta dva imena čine oko 25 % od ukupnoga broja muških osobnih imena.

d) Vrlo su česta muška osobna imena *Ivan/Ivo*, *Antun*, i *Josip/Joso/Jozo/Josephus*, koja zajedno s imenima *Stjepan/Stephanus/Stipo* i *Mati(j)a/Matheo/Mato* čine oko 50 % od ukupnoga broja muških osobnih imena.

e) Kada je riječ o tvorbenoj strukturi, i u skupini muških i u skupini ženskih osobnih imena prevladavaju temeljna imena, slijede pokraćena, a samo je nekoliko primjera izvedenih osobnih imena.

f) Višestruka osobna imena imaju izrazito malen broj nositelja i čine samo oko 3 % od ukupnoga broja osobnih imena. Svega je šest nositeljica i jedanaest nositelja višestrukoga imena, od kojih je jedno trostruko ime, dok su sva ostala dvostruka.

g) Iz analize utjecaja društvenoga staleža na nadijevanje višestrukih osobnih imena nije se mogao donijeti jednoznačan zaključak, odnosno, tezu da su se građani višega staleža na taj način željeli istaknuti nije moguće potvrditi. Razlog je tomu podjednak broj višestrukih osobnih imena među pripadnicima svih staleža.

h) S obzirom na jezično podrijetlo analiziranih imena, osobna imena aloglotskog postanja prevladavaju i među muškim i među ženskim osobnim imenima. Među njima su sva

imena biblijska, svetačka ili biblijsko-svetačka. Imena idioglotskoga podrijetla vrlo su rijetko potvrđena.

i) Imena su se davala najčešće prema kalendarskome načelu, slijedi imenovanje prema kumovima, a načelo nasljednosti najmanje je zastupljeno.

j) Analiza osobnih imena malobrojnih parova blizanaca pokazala je odstupanje od očekivane prakse nadijevanja vezanih imena.

k) Osobna imena nezakonite djece svojim značajkama ne odudaraju od osobnih imena djece rođene u braku.

l) Analizom jezičnih osobitosti zapisa osobnih imena utvrđene su nedosljednosti u zapisu, kojima razlog mogu biti nekonzekventnost zapisivača ili (manje vjerojatno) volja imenovatelja.

8. Umjesto zaključka

Budući da se određene skupine osobnih imena u analiziranoj građi pojavljuju vrlo rijetko, teško je izvesti neosporive zaključke. Iz tog bi razloga valjalo istražiti veće vremensko razdoblje te utvrditi:

1. je li rijetko nadijevanje narodnih osobnih imena pravilo na istraživanom području ili se slika mijenja ako se u obzir uzme veće vremensko razdoblje
2. je li odstupanje od prakse nadijevanja vezanih imena blizancima pravilo istraživanoga područja
3. jesu li višestruka osobna imena rijetka na istraživanom području i u širem vremenskom rasponu i može li se u tom slučaju donijeti zaključak o međuovisnosti društvenoga staleža roditelja i nadijevanja višestrukoga osobnog imena.

Izvori

1. *Matična knjiga krštenih Župe svetoga Nikole u Pleternici.*

<https://www.familysearch.org/search/catalog/711839?availability=Family%20History%20Library> [pregled 20. 8. 2023.]

Literatura

1. Brozović Rončević, Dunja – Čilaš Šimpraga, Ankica. 2006. Tipovi vezanosti imena blizanaca. *Folia onomastica Croatica*, 15, 15–37.
2. Brozović Rončević, Dunja – Žic Fuchs, Milena. 2003. Metafora i metonimija kao poticaj u procesu imenovanja. *Folia onomastica Croatica*, 12/13, 91–104.
3. Čilaš Šimpraga, Ankica. 2011. Muška osobna imena u Promini. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 37 (2), 333–364.
4. Čilaš Šimpraga, Ankica. 2015. Osobna imena blizanaca. *Hrvatski jezik*, 2 (1), 18–20.
5. Čilaš Šimpraga, Ankica – Ivšić Majić, Dubravka – Vidović, Domagoj. 2018. *Rječnik suvremenih hrvatskih osobnih imena*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
6. Čučić, Vesna. 2005. Dubrovačke matične knjige. *Arhivski vjesnik*, 48 (1), 45–54.
7. Frančić, Anđela. 1996. Pregled mijena imenske formule i osobnog imena u njoj (na primjerima iz međimurske antroponimije). *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 22 (1), 17–36.
8. Frančić, Anđela. 1997. Nasljednost osobnih imena. *Folia onomastica Croatica*, 6, 41–62.
9. Frančić, Anđela. 2002. Uvid u osobna imena rođenih u 2001. *Folia onomastica Croatica*, (11), 77–93.
10. Frančić, Anđela. 2011. Antroponimija. U: Ante Bičanić (ur.) *Povijest hrvatskoga jezika*, knjiga 2. Zagreb: Croatica, 389–404.
11. Frančić, Anđela. 2014. Osobna imena u matičnoj knjizi krštenih uvrštenoj u Kvadernu kapitula lovranskog. *Zbornik Lovranščine*, 3 (1), 137–162.
12. Frančić, Anđela. 2015. Hrvatska imena u 19. stoljeću. U: Ante Bičanić (ur.) *Povijest hrvatskoga jezika*, knjiga 4. Zagreb: Croatica, 509–543.

13. Frančić, Anđela – Milovan, Maja. 2019. Imena u najstarijoj matičnoj knjizi. *Matična knjiga krštenih Župe Umag (1483. – 1643.)* (prir. Danijela Doblanić Šuran i Marija Mogorović Crljenko). Pazin: Državni arhiv u Pazinu.
14. Horvat, Joža. 2022. Službena ženska dvostruka osobna imena u Hrvatskoj 2011. godine. *Filologija*, 78, 93–124.
15. *Katolički kalendar*. <https://mojkalendar.com.hr/katolicki-kalendar-2023> [pregled 31. 8. 2023.]
16. Narodne novine. 1992. *Zakon o osobnom imenu*. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1992_10_69_1823.html [pregled 3. 9. 2023.]
17. Nosić, Milan. 2001. *Jezikoslovne studije*. Rijeka: Hrvatsko filološko društvo.
18. Pavličević, Dragutin. 2009. *Grad Pleternica 1270. – 2010*. Pleternica: Grad Pleternica.
19. Skok, Petar. 1972. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, knjiga 2. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
20. Sviben, Damir. 2022. *Pleterničke priče*. Pleternica: Grad Pleternica.
21. Šimunović, Petar. 2009. *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Sažetak

U diplomskome radu analizirana su osobna imena krštenika u Matičnoj knjizi Župe svetoga Nikole u Pleternici između 1883. i 1887. godine. Osobna imena prikupljena su iščitavanjem digitalizirane inačice Matične knjige dostupne na portalu *FamilySearch*. Analiza se temeljila na korpusu od 598 osobnih imena krštenih dječaka i djevojčica te je obuhvatila: raščlambu ženskih i muških osobnih imena prema čestotnosti, njihovu analizu prema broju sastavnica (jednostruka, dvostruka i trostruka imena), analizu s obzirom na jezično podrijetlo (idioglotsko, aloglotsko), tvorbenu analizu (temeljna, izvedena, pokraćena, složena osobna imena) te kriterij izbora osobnoga imena (nasljeđivanje, kalendarsko načelo, imenovanje prema kumovima). Onomastička je raščlamba upotpunjena osvrtom na jezične značajke zapisa analiziranih osobnih imena. Osim toga, posebna su se poglavlja posvetila imenima nezakonite djece i blizanaca. Cilj ovoga istraživanja bio je donijeti prikaz osnovnih značajki osobnoimenskoga dijela pleterničke antroponimije analiziranoga razdoblja.

Ključne riječi: osobno ime, matična knjiga, Župa svetoga Nikole u Pleternici, pleternička antroponimija

Summary

This thesis analyses first names of the people baptized between 1883 and 1887, as recorded in church records of Saint Nicholas' Parish in Pleternica. First names were gathered by reading through the digitalized version of the church records available on FamilySearch Internet portal. The analysis was based on the corpus of 598 first names of baptized boys and girls and it encompassed: the analysis of the frequency of male and female first names, the analysis of the number of name compounds (single, double and triple compound names), linguistic origin analysis (idioglotic and aloglotic origins), formation analysis (basic, derivative, shortened and composite first names) and the criterion for choosing a first name (inheritance, calendar principle, godparent naming). Onomastic analysis was supplemented by an overview of the linguistic features pertaining to analysed first names. Additionally, separate chapters were dedicated to the names of illegitimate children and twins. The aim of this research was to showcase, with a special focus on first names, the basic features of anthroponymy in the city of Pleternica in the 1880's.

Keywords: first name, parish register, Saint Nicholas' Parish in Pleternica, anthroponymy of Pleternica